

Nr. 11 // 2015

Prosa bladet

De it-professionelles fagblad

Tema: Digitale rettigheder

Dyb mistillid til håndtering af personlige data [s.14-23]

Tag hånd om stressen i tide [s.08]

Supermodellen Daisy fylder 25 år [s.10]

PROSA

Af Niels Bertelsen
Formand
[nib@prosa.dk]

Gør store it-projekter små

Der har i den seneste tid været en del kritik af nogle af de store offentlige it-systemer. Senest er SKAT's fælles inddrivelsessystem, EFI, kommet i skudlinjen. Vi har i PROSA arbejdet med problemstillingen og er ved at udarbejde en række anbefalinger til, hvordan risiciene i sådanne projekter kan minimeres. Idéen er blandt andet at sende anbefalingerne til politikere og andre beslutningstagere, som er med til at sætte gang i udviklingen af (større) it-projekter i det offentlige.

Først og fremmest er det nok en overvejelse værd, om det, man gerne vil have digitaliseret, overhovedet bør digitaliseres. Selv om en arbejdsproces kan digitaliseres, kan der være mange gode grunde til at lade være.

Hvis man så ikke kan lade være, har vi en række anbefalinger, hvoraf jeg vil nævne nogle udvalgte. Den fulde liste vil blive offentliggjort på PROSAs hjemmeside, når vi er færdige med at formulere anbefalingerne.

• Del systemet op

De fleste it-systemer i 100 millioner kroner-klassen kan deles op i mindre dele. Delene bør være så små, at det ikke er en skandale, hvis enkelte dele fejler og må skrottes. En tommelfingerregel er, at enkelte dele højst må koste fem millioner kroner.

• Bryd det op

Dag et er den dag, hvor man ved allermindst om, hvad systemet skal kunne. Det giver derfor mening at vente

med den samlede kravspecifikation så længe som muligt. Så start med kravspecifikation til den første del, og høst erfaringer med den del, før man laver kravspecifikation til næste del.

• Kildekoden skal være ejet af det offentlige

Kildekoden, hvis udvikling er betalt af det offentlige, skal være ejet af det offentlige. Ved at eje kildekoden giver det mulighed for at genbruge dele fra systemet i andre systemer, og man undgår at være låst til én leverandør. Det kan også medføre besparelser, når nye systemer skal udvikles - selv hvis det nye system udvikles af en anden leverandør.

• Brug åbne standarder

Brug udvekslingsformater, som er åbne og veldokumenterede og gerne standardiserede. Så bliver det nemmere at udskifte en forældet del med en ny del uden at skulle skrotte hele systemet.

Selv om anbefalingerne hverken er geniale eller epokegørende, viser udviklingen, at der med jævne mellemrum er brug for at genopfriske rådene til en god projektindsats. Det vil vi gerne hjælpe til med, så vi vil jævnligt minde politikerne om, at der findes måder at arbejde på, som kan reducere risikoen for, at store it-projekter løber af sporet og medfører skandaler og pengespild.

Prosa-bladet: Adresse: Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V, tlf.: 33 36 41 41, fax 33 91 90 44, prosabladet@prosa.dk **Redaktion:** Ansvarshavende redaktør: Kurt Westh Nielsen, kwn@prosa.dk **Journalist** Stine Nysten, sny@prosa.dk **Korrekturlæser** Lene Sekjær **Grafiker** Claus Andersen, Kindly **Udkommer:** En gang hver måned undtagen i juli måned **Næste gang:** 2. december **Læserbreve/debatindlæg:** deadline: 6. november **Offentliggøres et indlæg,** vil det blive redigeret efter retningslinjer vedtaget af redaktionen. Disse retningslinjer kan læses på prosa.dk/link/23 **Indlæg,** der fremføres i signerede artikler, er ikke nødvendigvis dækkende for redaktionens opfattelse **Synspunkt** på side 2 stilles til rådighed for Hovedbestyrelsen **Prosa-bladet** modtager gerne input og tips fra læserne på redaktion@prosa.dk **Klageadgang:** Ønsker du at klage over håndteringen af henvendelser til redaktionen eller generelle stofprioriteringer, kan du læse mere om den procedure på prosa.dk/link/23 **Redaktionsudvalg:** **Formand:** Peter Ussing: peter.ussing@gmail.com **Næstformand** Michael Harly **Udvalgsmedlemmer:** Christian Christensen, Dennis Andersen, Thomas Kølle og Tom Dalgaard Petersen **Annøncer:** DG Media a/s, tlf.: 70 27 11 55, epost@dgmedia.dk **Teknisk produktion og tryk:** Kindly **Forsidefoto:** Lars Refn

"PROSA skal gå forrest og sige: Lyt til os politikere, borgere og virksomheder – vi har sat os ind i tingene, og vi har et budskab"

Thomas Ziegler Larsen fra PROSAs arrangørgruppe for Midtvejsmødet 2015

Se alle tidligere blade på Prosa.dk

Indhold

IT-AKTUELT

3D-scanner integrerer smartphone ... 04

Et nyt Kickstarter-projekt flytter tredimensional indscanningslogik over i din telefon.

Software stjæler mimikken ... 06

Ny software giver kontrol over en andens ansigt.

ARBEJDSMILJØ

Tag hånd om stressen, før den slår en klo i dig ... 08

Mange it-folk befinder sig i et arbejdsmæssigt spændingsfelt mellem interessante opgaver og stort tidspres.

SOFTWARE

Supermodellen Daisy fylder 25 år ... 10

Den danske model til at simulere komplekse processer anvender en objekt-orienteret tilgang. Det giver fortsatte udvidelsesmuligheder.

IT og SAMFUND

Tema: Digitale rettigheder bygger på menneskerettigheder ... 14

Gennem mere end 25 år har græsrodsorganisationer arbejdet på at udbrede universelle menneskerettigheder ved hjælp af internettet.

Tema: Digital grundlov – vi skal bruge medlemmernes indsigt ... 20

PROSAs midtvejsmøde omsætter it-professionelles viden til et sæt praktiske værdier.

PROSA om PROSA

50 års jubilæum for PROSA/SAS – de tidlige år ... 24

PROSA blev født i SAS, som i midten af 1960'erne var en af Danmarks største edb-arbejdspladser – og i voldsom vækst.

A-KASSE

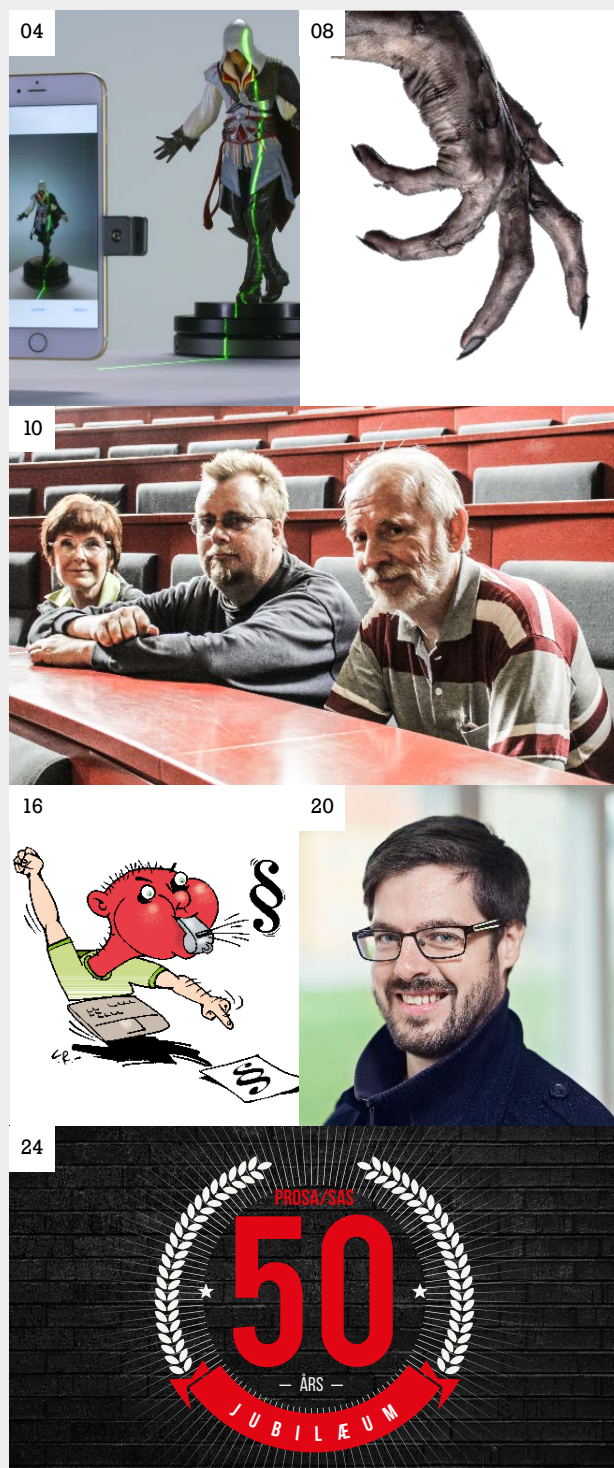
Et 'tryggere' dagpengesystem ... 34

Under titlen 'Et tryggere dagpengesystem' har Venstre, Dansk Folkeparti og Socialdemokraterne på rekordtid vedtaget en ny reform af dagpengesystemet. Læs her om de overordnede ændringer.

AKTIVITETER

Kurser og aktiviteter ... 36

Få introduktion til Windows 10, bliv klogere på spiludvikling, eller tag med på robotbesøg hos Actura.

Laser-baseret scanner bruger mobilen

Den knap et kilo tunge Eora 3D-scanner er et Kickstarter-projekt, som satser på at benytte iOS- eller Android-baserede smartphones til at billiggøre produktet. Scanneren benytter sig af en grøn laser til at scanne objekter med en præcision på 100 mikrometer. Der medfølger en motoriseret drejeplade, som man kan placere objekter til scanning på. Drejepladen synkroniseres med scanneren via Bluetooth. De indscannede objekter kan have en størrelse på op til 125 x 125 millimeter og 200 millimeter i højden. Smartphone-appen til Eora-scanneren kan gemme 3D-data i formaterne .PLY, .OBJ og STL. Prisen er på knap 300 dollar, og Kickstarter-kampagnen løber indtil den 18. november.

kvn

GOTO 2015

- NU TIL MARS

1.050 deltagere samledes 5. og 6. oktober på Scandic Hotel i København til et sekssporet overflødhedshorn af oplæg om alt fra microservices, reactive systems, robotter og droner til, hvordan open source æder kapitalismen op indefra. GOTO har tidligere vekslet mellem Aarhus og København – fra i år og indtil videre foregår konferencen i København. Bella Center er allerede booket til 2016-konferencen.

Arrangørerne af GOTO-konference stiler højt. I 2014 satte Russ Olsens "To the Moon"-præsentation scenen, og på dette års konference kom vi meget længere ud med Anita Senguptas keynote om den vellykkede landing af den kørende geologirobot Curiosity på Mars. Det meste er dog noget mere nede på jorden og i nogle tilfælde i den konkrete værktøjsafdeling. Udfordringen som konferencedeltager var i år som sædvanligt at vælge de oplæg, der rammer rigtigt – enten fordi de lægger nye lag på emner, man allerede har stor viden om, eller fordi de åbner øjnene for noget helt nyt.

I januarnummeret samler vi op på GOTO sammen med Øredev i Malmö, en anden af efterårssæsonens vigtige konferencer for udviklere.

sta

TOR-browser med bedre sikkerhed

Udviklerne bag anonymiserings-browseren TOR offentliggør nu en forbedret version til Linux. Den skal forhindre talrige sikkerhedshuller, men omkostningen er nedsat hastighed. TOR-browserpakken består af en særligt tilpasset udgave af Firefox-browseren, der bliver distribueret sammen med software, som giver adgang til TOR-netværket. Softwaren er oversat med den såkaldte Address Sanitizer (ASAN), der er en feature, som står til rådighed både under GCC- og LLVM-fortolkerne. ASAN er en beskyttelsesmekanisme, der afslører ugyldig adgang til arbejdshukommelsen, som eksempelvis kan forhindre buffer-overflows. Den øgede sikkerhed har dog en pris i form af lavere hastighed. Foreløbige afprøvninger med Peacekeeper-benchmark viser, at diverse HTML-features kører op til 55 procent langsommere med den nye TOR-browser.

kvn

TIL DET DANSKE IT-FOLK

KURSER

TESTS

CERTIFICERINGER

FIRMAKURSER

KONSULENTER

Garanti-kurser

Kurserne på denne side har alle garanteret afholdelse. Vi forstår, at det ikke er rart, når en dato ændres. Derfor har vi indført garanti-kurser med afholdelses-garanti, uanset deltagerantal.

Kurser med garanteret afholdelse

I alt 330 kurser med garanti for afholdelse i nærmeste fremtid Filtrer efter søgeord

Teknologi	Kursusnr.	Kurstitel	Dage	Dato	Sted	Garanti
	LX-902 Tilmeld	Android Programmering Datahåndtering	3 d	18. november 2015	Hillerød	✓
	SU-502 Tilmeld	Windows 8.1 System Administration Videregående	3 d	18. november 2015	Aarhus	✓
	AP-921 Tilmeld	iPhone/iPad iOS Management (inkl. Mac Mini)	2 d	19. november 2015	Hillerød	✓
	AP-909 Tilmeld	iPhone/iPad iOS Workshop & AppStore	3 d	23. november 2015	Hillerød	✓
	MS-410 Tilmeld	Installing and Configuring Windows Server 2012 (20410)	5 d	23. november 2015	Hillerød	✓
	MS-410 Tilmeld	Installing and Configuring Windows Server 2012 (20410)	5 d	23. november 2015	Aarhus	✓
	MS-414 Tilmeld	Implementing an Advanced Server Infrastructure (20414)	5 d	23. november 2015	Hillerød	✓
	MS-533 Tilmeld	Implementing Microsoft Azure Infrastructure Solutions (20533)	5 d	23. november 2015	Hillerød	✓
	SU-212 Tilmeld	Java 7 og Java 8 upgrade	2 d	23. november 2015	Hillerød	✓
	SU-241 Tilmeld	SQL Programmering Videregående	3 d	23. november 2015	Hillerød	✓
	SU-503 Tilmeld	Windows Server 2012 System Administration Grundkursus	2 d	23. november 2015	Hillerød	✓
	SU-503 Tilmeld	Windows Server 2012 System Administration Grundkursus	2 d	23. november 2015	Aarhus	✓
	SU-504 Tilmeld	Windows Server 2012 System Administration Videregående	3 d	25. november 2015	Hillerød	✓
	SU-504 Tilmeld	Windows Server 2012 System Administration Videregående	3 d	25. november 2015	Aarhus	✓
	SU-902 Tilmeld	Web App Programmering Datahåndtering	3 d	25. november 2015	Hillerød	✓
	SU-057 Tilmeld	TCP/IP Videregående	2 d	26. november 2015	Aarhus	✓
	LX-905 Tilmeld	Android Programmering Sensors/Services	3 d	30. november 2015	Hillerød	✓
	MS-411 Tilmeld	Administering Windows Server 2012 (20411)	5 d	30. november 2015	Hillerød	✓
	MS-463 Tilmeld	Implementing a Data Warehouse with Microsoft SQL Server 2012 (10777)	5 d	30. november 2015	Aarhus	✓
	MS-484 Tilmeld	Essentials of Developing Windows Store Apps Using C# (inkl. Microsoft surface tablet) (20484)	5 d	30. november 2015	Hillerød	✓
	MS-487 Tilmeld	Developing Windows Azure and Web Services (20487)	5 d	30. november 2015	Hillerød	✓
	MS-777 Tilmeld	Implementing a Data Warehouse with Microsoft SQL Server 2012 (10777)	5 d	30. november 2015	Aarhus	✓
	MS-6972 Tilmeld	Deploying and Managing Windows 10 Using Enterprise Services (20697-2A)	5 d	30. november 2015	Hillerød	✓
	SU-050 Tilmeld	Netværk Grundkursus	1 d	30. november 2015	Hillerød	✓

... Fortsættes i næste kolonne

I alt 330 kurser med garanti for afholdelse i nærmeste fremtid Filtrer efter søgeord

Teknologi	Kursusnr.	Kurstitel	Dage	Dato	Sted	Garanti
	SU-101 Tilmeld	UNIX og Linux Videregående	5 d	30. november 2015	Hillerød	✓
	SU-209 Tilmeld	Swift Programmering (inkl. Mac Mini)	5 d	30. november 2015	Hillerød	✓
	SU-242 Tilmeld	MS Transact SQL (T-SQL) Programmering	3 d	30. november 2015	Hillerød	✓
	SU-056 Tilmeld	TCP/IP InternetWorking	4 d	01. december 2015	Hillerød	✓
	SU-245 Tilmeld	SQL og Statistik	3 d	02. december 2015	Hillerød	✓
	AP-902 Tilmeld	iPhone/iPad iOS Programmering Datahåndtering	3 d	07. december 2015	Hillerød	✓
	CI-100 Tilmeld	Interconnecting Cisco Network Devices (ICND2) v2.0	5 d	07. december 2015	Aarhus	✓
	MS-463 Tilmeld	Implementing a Data Warehouse with Microsoft SQL Server (20463)	5 d	07. december 2015	Hillerød	✓
	MS-777 Tilmeld	Implementing a Data Warehouse with Microsoft SQL Server 2012 (10777)	5 d	07. december 2015	Hillerød	✓
	MS-6971 Tilmeld	Installing and Configuring Windows 10 (20697-1A)	5 d	07. december 2015	Aarhus	✓
	SU-210 Tilmeld	Java Programmering Grundkursus	5 d	07. december 2015	Hillerød	✓
	SU-909 Tilmeld	Web App Programmering Workshop og Distribution	3 d	07. december 2015	Hillerød	✓
	SU-199 Tilmeld	Introduktion til Programmering	2 d	08. december 2015	Hillerød	✓
	MS-962 Tilmeld	Advanced Automated Administration with Windows PowerShell (10962)	3 d	09. december 2015	Hillerød	✓
	SU-058 Tilmeld	TCP/IP Fejlfinding	2 d	09. december 2015	Aarhus	✓
	SU-202 Tilmeld	Objektorienteret Grundkursus for C++/C#/Obj-C og Java	2 d	10. december 2015	Hillerød	✓
	CI-100 Tilmeld	Interconnecting Cisco Network Devices (ICND2) v2.0	5 d	14. december 2015	Hillerød	✓
	CI-105 Tilmeld	CCNP Troubleshoot	5 d	14. december 2015	Aarhus	✓
	LX-100 Tilmeld	Linux Grundkursus	5 d	14. december 2015	Hillerød	✓
	LX-904 Tilmeld	Android Programmering Brugergrenseflade	3 d	14. december 2015	Hillerød	✓
	MS-411 Tilmeld	Administering Windows Server 2012 (20411)	5 d	14. december 2015	Aarhus	✓
	MS-412 Tilmeld	Configuring Advanced Windows Server 2012 Services (20412)	5 d	14. december 2015	Hillerød	✓
	MS-485 Tilmeld	Advanced Windows Store App Development Using C# (20485)	5 d	14. december 2015	Hillerød	✓
	MS-534 Tilmeld	Architecting Microsoft Azure Solutions	5 d	14. december 2015	Hillerød	✓

... Se flere kurser på website:

www.superusers.dk

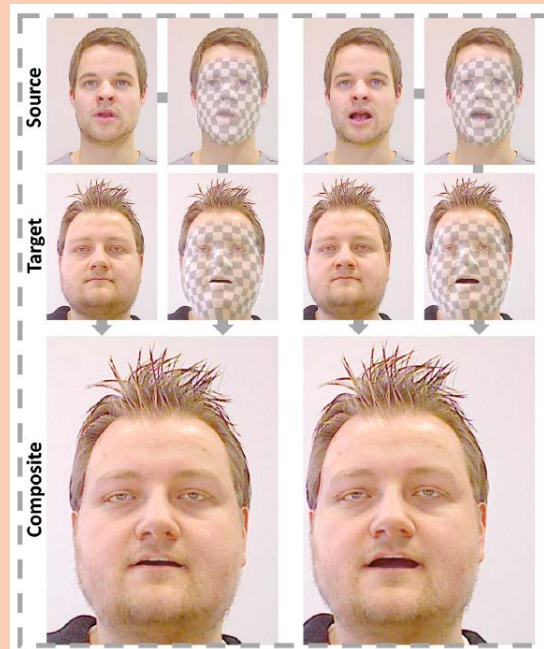
SOFTWARE STJÆLER MIMIKKEN

"Så smil dog for pokker!" I stedet for at en fotograf for-gæves prøver at få motivet til at lyse op i et smil, er der i fremtiden basis for blot at tvinge smilet frem ad digital vej.

Tyske og amerikanske forskere har udviklet software, som gør det muligt at lade en person overtage kontrollen over en anden persons ansigtsudtryk. Projektet, som er et samarbejde mellem forskere fra Erlangen-Nürnberg, Stanford og Max-Planck-Institutet for Informatik i Saarbrücken, er baseret på almindeligt tilgængeligt udstyr som Microsofts Kinect. Med et 3D-kamera kan systemet registrere ansigtsudtryk, hudtone, skygger og lysreflekser. For at overføre ansigtsudtryk fra en person til en anden i næsten realtid bliver begge ansigter beregnet og ansigtsudtrykket overført til målpersonen. Systemet kan håndtere store variationer i ansigterne og er eksempelvis i stand til at virke på tværs af kvinder og mænd. Det er muligt at udblænde områder som eksempelvis skæg.

Mere info på: graphics.stanford.edu/~niessner/thies-2015realtime.html.

kwn

It-folk tager selv initiativ til

efteruddannelse

- chefen gør det ikke

PROSA har i foråret sammen med HK og IDA lavet en stor undersøgelse om efter- og videreuddannelse på it-arbejdsmarkedet. Helt overordnet viser undersøgelsen, at der ude på arbejdspladserne er en relativt stor aktivitet, men at meget foregår som sidemandsoplæring og selvstudie.

- Det, som bekymrer mest, er den manglende brug af ECTS-givende uddannelser - altså uddannelser på en offentlig institution - som kun bruges af tre procent i it-branchen. Når man kigger på fremtiden, er dette et bekymrende lavt tal, for arbejdsgivere efterspørger jo højt kvalificeret arbejdskraft, og det mener vi bedst opnås ved brug af ECTS-givende uddannelser, siger Morten Rønne, der er forbundssekretær i PROSA.

Undersøgelsen viser også, at aktiviteterne i meget høj grad sker på initiativ af medarbejderen.

- PROSA finder det selvfølgelig meget positivt, at medlemmerne tager ansvar for deres kompetenceudvikling. Vi finder det til gengæld bekymrende, at arbejdsgiveren tilsyneladende er så fraværende i tilrettelæggelsen af efteruddannelse, da det er vigtigt, at efter- og videreuddannelse bruges strategisk af virksomhederne til at positionere sig til fremtiden eller yderligere vækst, siger Morten Rønne.

Prosabladet vil i december-nummeret skrive mere detaljeret om undersøgelsen.

sny

Forsikring specielt for ansatte i Tele IT.

Med overskudsdeling.

GF Tele IT er en forsikringsklub specielt for ansatte i Tele IT branchen. Klubben er en del af GF Forsikring, og hos os får du bl.a. gratis autohjælp det første år og overskudsdeling på bilforsikring.

De seneste 10 år har vi i gennemsnit betalt 24% af bilpræmien tilbage. Kik ind på www.gfteleit.dk

Det gode selskab

GF Tele IT · Gudenåcenteret, Gl. Stationsvej 3, st.tv. · 8940 Randers SV · Tlf. 86 10 36 00

TAG HÅND OM STRESSEN FØR DEN SLÅR KLOEN I DIG

Mange it-folk befinder sig ifølge en ny undersøgelse i et arbejdsmæssigt spændingsfelt mellem interessante opgaver og stort tidspres. Få her nogle råd til at undgå den potentielle stress, det medfører.

Af Stine Nysten
[sny@prosa.dk]

Spørg en it-professionel, om han eller hun kan lide sit job, og du vil ofte få svaret ja. I hvert fald viser en ny undersøgelse, at it-folk i højere grad end gennemsnittet svarer positivt, når de bliver spurgt, om deres arbejde giver dem selvtilid og arbejdsglæde, om deres arbejdsopgaver er spændende, om arbejdet er vigtigt for dem (ud over indkomsten), og om de bliver opslugt af deres arbejdsopgaver.

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø er i gang med en stor undersøgelse med 21.000 deltagere kaldet "Arbejdsmiljø og helbred i Danmark", der skal følge udviklingen af arbejdsmiljøet blandt 71 faggrupper fra 2012 til 2020. Hvert andet år offentliggøres nye resultater af undersøgelsen, og det er her, tallene kommer fra.

– Af svarene kan vi se, at de it-professionelle har en indflydelse over gennemsnittet, når det drejer sig om, hvordan og hvornår arbejdsopgaverne skal løses. Så der er fortsat masser af gode grunde til at vælge it-faget, siger Allan Pleman, der er arbejdsmiljøkonsulent i PROSA.

Der er imidlertid også en bagside af medaljen. For undersøgelsen afslører samtidig, at it-folk scorer lavere end gennemsnittet på en række andre centrale spørgsmål. De oplever således i højere grad end andre faggrupper ofte ikke at have tid nok til opgaverne, tidsfrister, der er svære at overholde og uventede opgaver, der giver yderligere tidspres. Dertil kommer, at de it-professionelle arbejder mere over end gennemsnittet og har en længere arbejdsuge end gennemsnittet.

– Dermed får vi også et billede af selvledelsens dilemma, hvor den ansatte har god indflydelse på arbejdet bortset fra, at en del af opgaverne har givne snævre rammer for, hvornår de skal være færdige og i det hele taget er svære

at planlægge ud fra. Det bliver bestemt ikke lettere at styre, når man så oven i købet kan lide sit arbejde - snarere tværtimod, siger Allan Pleman.

Hermed er vækstbetingelserne for stress tæt på ideelle, påpeger han.

Ifølge juridisk afdeling i PROSA får flere og flere PROSA-medlemmer da også stress helt tæt ind på livet.

– Vi oplever en stigning i antallet af henvendelser fra sygemeldte medlemmer, typisk stressramte. Nogle er allerede sygemeldt, mens andre stadig overvejer, hvad de skal eller kan gøre, og har i den forbindelse brug for sparring, siger Lisa Dalsager, der er jurist i PROSA.

Overhører signaler

"Vi overhører typisk stresssignaler, fordi vi er splittede mellem at levere og præstere og tage de stresssignaler, som kroppen sender, alvorligt. Vi vælger – oftest ubevidst – at levere og præstere, fordi vi oplever, at der er krav og behov, vi er nødt til at opfylde."

Sådan står der i "Tag hånd om stressen", som er et arbejdshæfte fra BAR Kontor om stress på kontorer. BAR Kontor er en instans, der giver konkret vejledning om aktuelle arbejdsmiljøproblemstillinger og har derfor stort kendskab til, hvad der skaber stress, og ikke mindst hvordan man kan forebygge det.

– Problemet er, at ledelsen alt for ofte undlader at prioritere. Hvad er det, vi ikke skal lave, når det hele ikke kan nås? Her hjælper det ikke, at de it-professionelle selv prioriterer, for der skal jo også være accept af prioriteringerne i resten af organisationen, siger Allan Pleman.

”Vi overhører typisk stresssignaler, fordi vi er splittede mellem at levere og præstere og tage de stresssignaler, som kroppen sender, alvorligt”

”Tag hånd om stressen”, arbejdshæfte fra BAR Kontor

Man kan med rette hævde, at det er et ledelsesansvar at guide medarbejderne uden om situationer, der kan medføre stress. Men desværre vidner en undersøgelse blandt 8.177 ledere foretaget af fagforeningen Lederne i foråret om, at det ikke står bedre til på chefgangene, idet næsten hver femte leder svarede, at de følte sig stresset.

– Det er stærkt bekymrende, at næsten hver femte leder føler sig stresset. En stresset leder er en stækket leder. Når lederen er stresset, forplanter det sig både op og ned i organisationen og går i sidste ende ud over kvalitet, produktivitet og arbejdsmiljø, udtalte Lars Andersen, arbejdsmiljøchef hos Lederne, dengang.

Gør noget selv

Der er ifølge BAR Kontor dog måder, hvorpå et team selv kan gribe forebyggelsen af stress an.

- Det vil eksempelvis være en god idé, at man i teamet tager en snak om, hvilke tegn det enkelte teammedlem typisk viser på stress. I forlængelse heraf kan man så aftale, hvordan og hvem det enkelte teammedlem gerne vil have, kontakter en, hvis teammedlemmerne ser, at man udvikler symptomer på stress, siger Allan Pleman.

Arbejdshæftet fra BAR Kontor er fyldt med fakta om stress, tjeklister og konkrete værktøjer til

at tage fat på forebyggelse af stress på alle niveauer fra ledelse til den enkelte ansatte. Der er eksempelvis konkret vejledning til, hvordan man, hvis man synes at have oplevet stressede kollegaer, kan tage en uformel snak for at få afklaret de andres oplevelse af situationen.

Som der står i hæftets introduktion: ”Uanset vores rolle eller placering i organisationen har vi mulighed for – eller måske ligefrem et ansvar for – at gøre en indsats for at undgå stress.”

Kend din stress

Du bør kende din krops signaler og reagere på dem i tide. Tænk på en situation, hvor du var stresset, og prøv både at huske og mærke efter, hvordan du havde det. Da vi ofte overhører vores egne stresssignaler – vi har travlt med at håndtere den belastning, der giver stress – kan det være en god idé at fortælle andre om signaler og bede dem spørge ind til dig, når de ser, du bliver stresset. Sådan lyder et af rådene i BAR Kontors arbejdshæfte ”Tag hånd om stressen”. Du kan se hæftet i sin fulde længde på <http://bar-kontor.dk/Default.aspx?ID=5403>. Her finder du konkret viden om stress, information og værktøjer til at forebygge stress på alle niveauer.

Har emnet stress og grænseløst arbejde din interesse, så meld dig til PROSAs arbejdsmiljøudvalg. Send en mail til forbundssekretær Morten Rønne mbr@prosa.dk eller arbejdsmiljøkonsulent Allan Pleman apl@prosa.dk.

”Jeg synes, der er sjovt og spændende at dykke ned i de videnskabelige artikler på området, tage de matematiske beskrivelser af de forskellige processer i jorden, omforme dem til programkode og få dem integreret i Daisy”

Per Abrahamsen, datalog, Institut for Plante- og Miljøvidenskab, Københavns Universitet

---

Daisy Supermodellen

Daisy fylder 25 år

Gennem 25 år har modellen Daisy leveret simuleringer af komplekse fysiske og biologiske processer i og over jorden. En konsekvent objektorienteret tilgang sikrer, at modellen løbende kan udvides.

Af Stig Andersen
[prosabladet@prosa.dk]

Et godt tip til alle, der har ambitioner om at holde længe i modelbranchen: Sørg for, at skelettet grundlæggende er i orden. Et meget levende bevis på det er Daisy, der nu i 25 år har leveret simuleringer af komplekse fysiske og biologiske processer på en mark – både over og under jorden – og deres indflydelse på jord og planter.

På grund af en konsekvent objektorienteret tilgang har det været muligt at tilføje nye processer til modellen og programmet Daisy, efterhånden som ændringer i miljøet og dyrkningsmetoder har krævet det. Samtidig har udviklingen i tilgængelig computerkraft elimineret de begrænsninger, der var i starten. I sine første leveår kørte Daisy på DOS og var på ingen måde objektorienteret og integreret.

– På grund af begrænsninger i styresystemet blev de forskellige moduler i modellen afviklet sekventielt. Først kørte vi vandmodulet, der genererede nogle meget store filer, som derefter blev anvendt af kvælstofmodulet og så videre, fortæller professor ved Institut for Plante- og Miljøvidenskab på Københavns Universitet Søren Hansen, som skabte den første version af Daisy i midt-firserne. Projektet var en udløber af vedtagelsen af den såkaldte NPO-handlingsplan.

– Man havde fundet ud af, at kvælstofudvaskningen var en forureningskilde for grundvandet og havde derfor brug for en matematisk model til at beregne udvaskningen. Så jeg stillede matematikken op og kodede det i Fortran, fortæller han.

Gæsteforsker Merete Styczen, datalog Per Abrahamsen og professor Søren Hansen står for vedligehold og udvikling af modellen Daisy på Institut for Plante- og Miljøvidenskab på Københavns Universitet.

Daisy viste sig meget levedygtig, også efter at opgaven i forbindelse med NPO var løst, og er i de efterfølgende år blevet udvidet med en lang række nye processer. Merete Styczen, gæsteforsker ved Institut for Plante- og Miljøvidenskab på Københavns Universitet, der også har været med siden Daisys fødsel, giver et eksempel:

– I de senere år har vi interesseret os meget for ormehullers funktion som nedløbsrør i jorden, for eksempel som transportvej for pesticider, som via ormehullerne kan risikere at blive ført helt ned til grundvandet i stedet for at blive filtreret fra i jorden. Daisy har været anvendt til at beregne, i hvilken grad faktorer som blandt andet jordtekstur og jordbehandlingsmetoder bidrager til at aktivere ormehullerne.

Finde et fælles sprog

Per Abrahamsen, der er datalog fra Aalborg Universitet, har været på Institut for Plante- og Miljøvidenskab siden 1995. I starten var udfordringen at finde et fælles sprog med forskerne.

– Når Søren eksempelvis talte om distribuerede beregninger, mente han ikke samtidige beregninger med mange computere i spil, men beregninger af flere punkter på markerne, som så skulle integreres på én computer, fortæller han.

Den 20.000 linjer lange Fortran-kode i den daværende version var velstruktureret, men hvis man skulle have et mere fleksibelt design, hvor man nemt kunne tilføje nye processer, skulle der gøres noget.

– Min første rolle var at være systemarkitekt og designe den rigtige struktur for modellen. Objektorienteret programmering var stadig forholdsvis nyt på det tidspunkt. Bogen "Design Patterns" var udkommet i 1994, men jeg havde faktisk ikke fået den læst på det tidspunkt, siger Per Abrahamsen med et smil.

Kræver stort domænekendskab

Efter den indledende designfase gik han i gang med kodingen, og nu cirka 20 år og 200.000 linjers C++-kode senere kan han konstatere, at Daisy lever rigtig godt på den platform, han etablerede dengang.

– Udviklingen af Daisy drives af enkeltprojekter og den finansiering, de har med sig. Vi anstrænger os dog altid for at generalisere udvidelserne af modellen, så de kan anvendes til mere end det umiddelbare og mere snævre behov i projektet. De mange forskelligartede eksempler på anvendelsen af Daisy tyder på, at vi har haft succes med det, siger Per Abrahamsen.

Det kræver et meget stort domænekendskab at arbejde med en model som Daisy, men det er netop det, der tiltaler Per Abrahamsen. >>

```

;;; test.dat -- Sample file using the Daisy libraries.

(description "Simulation for use in tutorial.")

;; Use standard parameterizations.
(input file "vegetation.dat")

;; Weather data.
(weather default "dk-taastrup.dwf")

; We have some very sandy soil.
(defhorizon Ap FA03
  "Andeby top soil."
  (clay 8.0 [%])
  (silt 10.5 [%])
  (sand 81.5 [%])
  (humus 1.12 [%])
  (C_per_N 11.0 [g C/g N])
  (dry_bulk_density 1.5 [g/cm^3]))

(defhorizon C Ap
  "Andeby C horizon."
  (humus 0.12 [%]))

(defcolumn Andeby default
  "The B.And Farm, Andeby, 2003."
  (Vegetation Hardwood
    (YearlyLAI (1987 ((100 2.0) (200 4.0))
              (1988 ((100 0.0) (150 1.5) (200 5.0))))))
  (Soil (horizons (-20 [cm] Ap) (-2.5 [m] C))
        (MaxRootingDepth 60.0 [cm]))
  (Groundwater deep))

```

Udvidelser af modellen Daisy bliver så vidt muligt generaliseret, så de kan anvendes til flere formål. Her et eksempel på setup-filen til en beregning af fordampning fra skovarealer med løvtræer ("hardwood").

– Jeg synes, der er sjovt og spændende at dykke ned i de videnskabelige artikler på området, tage de matematiske beskrivelser af de forskellige processer i jorden, omforme dem til programkode og få dem integreret i Daisy, siger han.

Lokalt installeret program

I disse centraliserede Software as a Service-tider er Daisy noget så traditionelt som et program, man skal downloade og installere på sin pc. De fleste beregninger kræver ikke mere end en fornuftigt bestykket kontor-pc, men nogle beregninger er så tunge, at der skal stærkere kræfter til.

– I vores pesticideberegninger går vi ned i meget små tidsskridt, og der skal køres rigtigt mange meget specifikke simuleringer, som ville tage timer at gennemføre. Så ud over at vi har anskaffet en mellemstor server til instituttet, er vi for nylig også begyndt at låne tid på den store fællesnordiske supercomputer Gardar i Island, fortæller Per Abrahamsen.

Gennem tiderne har man udstyret Daisy med forskellige grafiske brugergrænseflader, men det har været et problem, at de har været udviklet uafhængigt af Daisy-programmet og derfor typisk kom ud af sync, når Daisy blev udvidet. I dag er det delukkende den kommandobaserede version, der anvendes, og med god grund ifølge Per Abrahamsen.

– Den kommandobaserede version er ganske enkelt mere fleksibel end versionen med den grafiske brugergrænseflade. Der er altid behov for et eller andet ekstra eller anderledes i de enkelte projekter, hvor Daisy anvendes, og det er meget nemmere at implementere i en kommandobaseret version, fortæller han.

Han medgiver dog, at Daisy ikke er for folk, der går i sort, hvis de ser for mange parenteser i en tekstfil, men brugerne er typisk ph.d.-studerende, der forventes at kunne lære det, og der er grundig dokumentation, man kan konsultere.

– Jeg vil hævde, at hvis man kan begå sig i et regneark, er man allerede godt i gang, siger Per Abrahamsen.

Daisy søger partnere

Daisy er udbredt både i Danmark og i udlandet. I 2013 blev Daisy således downloadet mere end 4.000 gange, og kun 15 procent af de downloads var fra Danmark. Der er i øjeblikket gang i en del aktiviteter, som sigter mod at få Daisy endnu mere udbredt samt skabe kontakter og partnerskaber, der kan bidrage til den fortsatte udvikling af Daisy. Daisy er open source og kan hentes på GitHub, men indtil videre er der ikke et egentligt community, der bidrager med udvidelser. En af aktiviteterne er et nyhedsbrev, som Merete Styczen har taget initiativ til.

– Nyhedsbrevet er et forsøg på at få tættere kontakt til brugerne af Daisy og få mere viden om, hvilke anvendelser der er af Daisy rundt omkring, fortæller hun.

Hun så også gerne, at der blev skabt partnerskaber med private virksomheder, som kunne se forretningsmuligheder i nogle kommercielle implementeringer af Daisy. Også offentlige virksomheder, der kunne have interesse i at lave miljøvurderinger på et seriøst grundlag, ville være relevante partnere.

Daisy

- Model til beregning af fysiske og biologiske processer på marker – over og under jorden – og deres indflydelse på jord og planter.
- Udviklet og vedligeholdt af Institut for Plante- og Miljøvidenskab på Københavns Universitet.
- Har siden 1990 været anvendt til en lang række formål som beregninger i forbindelse med vandmiljøplaner, kvælstofudvaskning i landbruget, nitrat i grundvandet, potentiel plantevækst, osv.
- Objektorienteret design, kodet i C++. Downloades og installeres lokalt. Daisy-modellen aktiveres ved et kald i en setup-fil, hvor parametriseringen foretages. Brugergrænsefladen er kommandobaseret.
- Stor udbredelse både herhjemme og i udlandet.
- Kan hentes på github.com/perabrahamsen/daisy-model. Mere info på daisy-model.org

Kommentar:

Dagpengeforliget:

Hykleriske politikere løber fra valgløfter

Regeringen, DF og Socialdemokraterne har indgået et lynforlig om dagpenge. Men kampen for dagpenge er kun lige begyndt.

Af Hanne Lykke Jespersen, Næstformand
[hlj@prosa.dk]

På tværs af løfter om halvering af genoptjeningskravet og om ikke at nedsætte dagpengebeløbet har regeringen, DF og Socialdemokraterne indgået lynforlig torsdag den 23. oktober.

Forligsparterne har valgt at nedsætte dagpengebeløbet på flere måder. De nedsætter den dagpengesats, som nyuddannede uden forsørgerpligt kan opnå, de indfører karensdage, som reelt bare er en anden måde at nedsætte dagpengesatsen på, og de har glemt alt om en halvering af genoptjeningskravet.

Opgaven er ikke løst, og den er slet ikke forstået. Antallet, der mister dagpengereetten, skulle reduceres kraftigt, og det sker slet ikke. Det ser ud til, at omkring 2.000 årligt kan undgå at falde ud af systemet, men det forslår jo som en skrædder i helvede, når det i dag er 12-15.000, der årligt mister dagpengereetten.

Samtidig er det hele gennemsyret af en nedladende holdning til ledige og til unge. Man får det indtryk, at det er de lediges egen skyld, at netop de er ledige, og man lader, som om unge bare svælger i penge og sagtens kan fratages næsten 2.000 kroner om måneden. Det er simpelt hen ussel, og det risikerer at ramme tilbage som en boomerang. Det er jo vigtigt for systemet, at også unge nyuddannede finder systemet attraktivt og vælger det. Ja, det er faktisk vigtigt, at vi alle vælger det og dermed er med til at finansiere systemet. Det risikerer vi at ødelægge, når man rammer enkeltgrupper så hårdt.

Dansk Folkeparti melder ud, at partiet skam ikke har brudt nogen løfter. Vi følger jo bare kommissionens anbefalinger, lyder det. Men nu kan selv Dansk Folkeparti vel huske, at kommissionen havde forbud mod en løsning, som kostede penge. Og Dansk Folkeparti gik faktisk til valg på, at der skulle tilføres penge – og altså nok til at halvere kravet til genoptjening af dagpenge. Så dette er et klokkeklart løftebrud med en ynkelig undskyldning.

Et sår, der ikke vil hele

Det er ikke kun PROSA, der ikke kan acceptere det indgåede forlig. Det samme er tilfældet meget bredt i hele fagbevægelsen. PROSA har tilsluttet sig initiativet: Dagpenge for alle, som sammen kæmper for at rette op på de katastrofer, dagpengereformen i 2010 medførte. Vi er enige med rigtigt mange i fagbevægelsen i, at kampen ikke slutter her. Vi er tværtimod kun lige begyndt.

Initiativet afholdt faneborg ved Christiansborg den 30. oktober 2015. I den forbindelse inviterede vi også repræsentanter for de partier, der før valget afgav dagpengeløfter, til en 'Folkets Forespørgselsdebat'.

Der er også blevet iværksat masser af andre initiativer. Hvis du vil være med, så send en mail til: dagpengeforalle@prosa.dk

Digitale rettigheder

bygger på menneskerettigheder

Gennem mere end 25 år har græsrodsorganisationer arbejdet på at udbrede universelle menneskerettigheder ved hjælp af internettet.

Af Dan Mygind
[prosabladet@prosa.dk]

Den såkaldte Snowden-traktat blev den 24. september i år præsenteret på en pressekonference i New York. Edward Snowden, filmdokumentaristen Laura Poitras, journalisten Glenn Greenwald og Glenn Greenwalds partner David Miranda står bag traktaten, som kræver, at masseovervågningen stoppes. Egentlig er der ikke behov for traktaten.

Masseovervågning af civilbefolkninger strider imod artikel 12 i FN's Erklæring om Menneskerettigheder fra 1948, hvor det hedder: "Ingen må være genstand for vilkårlig indblanding i private forhold, familie, hjem eller korrespondance (...) Enhver har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller angreb".

Men mere end 60 år senere kan spioner, embedsmænd og politiske beslutningstagere selvfølgelig have glemt, hvordan perioden op til Anden Verdenskrig med "tilsidesættelse af og foragt for menneskerettighederne" førte til "barbariske handlinger", som det hedder i menneskerettighedserklæringen. Så en ekstra traktat kan måske hjælpe diverse efterretningstjenesters og deres politiske leders hukommelse.

Digital rettighedspioner

Snowden-traktaten er ikke den eneste digitale rettighedserklæring, der bygger på menneskerettighederne. Samme dag som Snowden-traktaten blev præsenteret, uddelte privacy-organisationen Electronic Frontier Foundation (EFF) dette års Pioneer Award til organisationen Association for Progressive Communications (APC). Prisen blev givet som anerkendelse for det store arbejde, APC gennem 25 år har udført for at skabe internet- og dermed informationsadgang

for aktivister verden over. Pioneer-prisen blev også tildelt APC, fordi organisationen for 14 år siden skrev, hvad EFF betegner som et banebrydende Internet Rights Charter. Anriette Esterhuysen, Executive Director for APC, er meget glad for prisen og anerkendelsen af Internet Rights Charter.

– Alle ser digitale rettigheder som udtryk for menneskerettigheder i dag. Da vi kom med vores Internet Rights Charter, var der allerede andre, som for eksempel People's Communications Charter, men vi var de første til at sige, at vi ikke behøver nye rettigheder, men skal se på de ek-

Det første charter om internetrettigheder

I februar 2001 afholdt Association of Progressive Communication (APC) en Europe Internet Rights Workshop i Prag. Resultatet blev Internet Rights Charter, som består af syv temaer:

- Internetadgang for alle
- Ytringsfrihed
- Adgang til viden
- Retten til at dele, lære og skabe. Fri og open source-software.
- Privacy, overvågning og kryptering.
- Internet-governance
- Realisering og beskyttelse af rettigheder.

Læs mere her: www.apc.org/en/node/5677

Internettet er et digitalt spejlbillede af verdenssamfundets interessekonflikter. Virksomheder, politikere, interesseorganisationer, efterretningstjenester, offentlige myndigheder og den enkelte borger er alle aktører med modstridende interesser og muligheder. Vi ser i dette tema blandt andet på digitale rettigheder ud fra et borgerrettighedsperspektiv, beretter om praktisk lovarbejde i Island og besøger en merkantil verden med klikrobotter og algoritmer, der kan skabe finanskriser.

sisterende universelle menneskerettigheder gennem en internetlinse, siger hun.

Internet for fred

APC blev dannet i 1990 af syv nonprofit-organisationer, der alle arbejdede på at gøre computernetværk tilgængelige for aktivister og NGO'er. De syv havde allerede et uformelt samarbejde, hvor de sammenkoblede deres respektive netværk; de byggede et net af netværk, som blev del af det fremvoksende internet.

Internettet var rummeligt. Det amerikanske militær så internettet som et modstandsdygtigt netværk i tilfælde af krig, universiteter greb muligheden for videnskabeligt og akademisk samarbejde på tværs af grænser via nettet, og APC-medstiftere som GreenNet i Storbritannien, PeaceNet/EcoNet i USA og NordNet i Sverige anvendte det fremvoksende internet som en platform til at engagere borgere på tværs af landegrænser til at arbejde for fred, menneskerettigheder og miljø.

Sydafrikansk rettighedsforkæmper

– De tidlige APC-medlemmer i USA og Storbritannien var teknisk dygtige fredsaktivister, som hadede, at teknologien blev brugt til militære formål. De besluttede, at de ville udvikle og udbrede teknologien til verden med henblik på fredelige formål, fortæller Anriette Esterhuysen.

Hun var selv med til at anvende internettet til at sprede information og aktivere anti-apartheidsaktivister i 1980'erne. Anriette Esterhuysen havde et konkret projekt med at muliggøre kommunikation mellem menneskerettighedsorganisationer i det sydlige og østlige Afrika med aktivister i Sydafrika.

Hidtil var det foregået ved hjælp af snailmail, telefon og fax, men i et samarbejde med en af de første afrikanske internetoperatører, WorkNet, blev kommunikationen lagt over på email, som var hurtigere og billigere.

Erklæringer om digitale rettigheder

Der mangler ikke erklæringer om digitale rettigheder. Her er et lille udvalg:

African Declaration on Internet Rights and Freedom: africaninternetrights.org/

Brasiliansk Internet Bill of Rights: goo.gl/9sMiyL

Italiensk Internet Rights Charter: goo.gl/FytrxK

Icelandic Modern Media Initiative: en.immi.is/immi-resolution/

Inter-Parlamentarisk Union (IPU) Resolution om privatliv og frihed: goo.gl/ewgCOC

Snowden Treaty: www.snowdentreaty.org/

Udfordringer før og nu

– Hvad man måske glemmer i dag, er, at de tidlige APC-netværk blev etableret, før det kommercielle internet kom på banen, siger Anriette Esterhuysen.

Derfor var udfordringen i APC's tidlige år at få koblet aktivister, NGO'er og journalister på netværket. I dag er netopkobling et mindre problem, så de seneste år har censur og kommunikationsovervågning været nogle af de områder, som APC beskæftiger sig med. I modsætning til tidligere er udfordringen ikke at få information om, hvad der foregår ud til verden, men mere at få verdens ledere til at reagere.

– Der er masser af information, men det sværere at få ændret regeringers praksis, siger hun.

Et fortsat fokus på menneskerettigheder, også i vores digitale liv, vil forhåbentligt sikre, at regeringer og embedsmænd lader de flotte erklæringer blive fulgt op af aktive handlinger.

Det islandske initiativ

for digitale rettigheder

Et enstemmigt islandsk parlament vedtog i 2010 at arbejde for "verdens stærkeste mediefrihedslove". Siden har der været stille om det moderne medieinitiativ. Hvad skete der?

Af Dan Mygind
[prosabladet@prosa.dk]
Illustration: Lars Refn

"Island vil blive det modsatte af et skattely ved at tilbyde journalister og publicister den bedste beskyttelse for ytringsfrihed og undersøgende journalistik i verden. Skattely forsøger at gøre alting uigennemskueligt. Vores mål er at gøre alting transparent."

Sådan beskrev aktivisten, digteren og politikerens Birgitta Jonsdottir resolutionen Icelandic Modern Media Initiative, som et enstemmigt islandsk parlament vedtog 16. juni 2010. Birgitta Jonsdottir og andre aktivister i protestbevægelsen Borgerbevægelsen så resolutionen som del af en nødvendig demokratisk reform i Island. Islands finansielle kollaps i efteråret 2008 og efterfølgende begivenheder skabte grobunden for et radikalt opgør med islandske love og institutioner.

I juli 2009 publicerede Wikileaks en 210 siders intern rapport fra Kaupthing Bank, der dokumenterede, hvordan banken havde givet enorme højrisikolån til sine største aktionærer, kort før banken, sammen med det øvrige islandske bankvæsen, kollapsede. Den islandske public service tv-kanal RUV havde planlagt et indslag om den lille inderkreds af finansielle jonglører, der kuldsejlede Islands økonomi, men minutter inden indslaget blev vist, fik tv-stationen retslig mundkurv på.

I stedet henviste RUV til Wikileaks, hvor islændingene kunne læse rapporten. Ud over at tydeliggøre, hvordan det islandske bankvæsen var præget af nepotisme og storhedsvanvid, illustrerede begivenheden to andre ting for islændingene. For det første forhindrede den islandske lovgivning,

at islændingene kunne blive informeret om baggrunden for det største økonomiske kollaps i Islands historie, og for det andet var der brug for en organisation som Wikileaks, som hjalp whistleblowere med at offentliggøre information, som magthavere ønsker at undertrykke.

Fra resolution til lovgivning

Det gav inspirationen til at omdanne Island til et sted, hvor journalister, whistleblowere og medier kan nyde godt af verdens stærkeste mediefrihedslov. Der blev nedsat en styregruppe under Undervisnings- og Kulturministeriet, som fik til opgave at implementere resolutionen i Islands lovgivning. Med i styregruppen sad repræsentanter for den uafhængige organisation International Modern Media Initiative, som var oprettet i 2011 for at sikre, at resolutionen blev ført ud i livet.

International Modern Media Initiative var optimistisk: "Den estimerede tid for at få hele IMMI-pakken færdig er et par år, afhængig af regeringens vilje til at færdiggøre opgaven," kan man læse på organisationens website.

Men det tager længere tid at implementere en idealistisk resolution i praktisk lovgivning. I dag, mere end fem år efter den enstemmige resolutionsvedtagelse, er det kun enkelte dele af IMMI-pakken, der er blevet til egentlig lovgivning. Så hvad gik galt?

Gudjon Idir, Executive Director hos International Modern Media Initiative, erkender, at det ikke er gået så hurtigt som oprindeligt planlagt, og han ser en række årsager til det.

– Det var en kaotisk tid. Der var valg i maj 2009, hvor en ny regering tog over efter 20 år med borgerlige regeringer. 13 måneder senere blev resolutionen vedtaget, og måske forsøgte de at gøre for meget på en gang. De skulle også håndtere det økonomiske kollaps, vurderer han.

Det hjalp heller ikke, at valget i midten af 2013 gav en ny borgerlig regering. Den nye regering nedprioriterede IMMI-resolutionen, og IMMI-styregruppen holdt ingen møder førend midten af i år.

Fokus på databeskyttelse

På trods af den træge proces er Gudjon Idir optimistisk.

– Informationsfrihed er styrket, selvom vi ikke mener, den er god nok. Kildebeskyttelse er også blevet styrket, men der er et smuthul, som skyldes loven om datalogning. Den giver mulighed for at indsamle metadata og dermed identificere journalisters kilder, siger han.

Mens informationer om magthavere generelt beskyttes, som eksemplet med Kaupthings lån viste, kan civilbefolkningens og journalisters data tilgås af magthaverne. Derfor har International Modern Media Initiative sat fokus på databeskyttelse og sikring af privacy i år. De er med i en anden ministeriel arbejdsgruppe, der arbejder på at implementere en ny resolution, som skal sikre brugerrettigheder. Det kan måske synes lettere omsonst at starte

implementeringen af en ny resolution, når IMMI-resolutionen langtfra er omsat til lovgivning, men tingene hænger sammen.

– De to resolutioner supplerer hinanden og dækker digitale rettigheder, siger Gudjon Idir.

Pirater til undsætning?

Gudjon Idir vil ikke give noget bud på, hvornår resolutionerne er endeligt implementeret i islandsk lovgivning, men hvis man skal tro de islandske meningsmålinger, er der tilsyneladende opbakning til at styrke digitale rettigheder. Piratpartiet, der for tiden har tre mandater i det islandske parlament, Altinget - deriblandt Birgitta Jonsdottir, som var med til at udforme IMMI-resolutionen - har gennem det sidste halve år været det største parti i meningsmålingerne.

– De har mange punkter i partiprogrammet, som er sammenfaldende med IMMI, siger Gudjon Idir, der dog ikke tør tage det som udtryk for, at islændingene generelt er meget optaget af digitale rettigheder. Piratpartiets fremgang handler nemlig også om mistillid til eksisterende partier.

– Der er en stor mistillid til politikere. Piraterne advokerer for systemiske ændringer og udvidelse af demokratibegrebet med mere direkte demokrati. Det handler om, at folk skal have adgang til information for at sætte dem i stand til at træffe beslutninger på et velinformeret grundlag, siger han.

IMMI's hovedområder

Icelandic Modern Media Initiative har 10 hovedområder:

- Informationsfrihed
- Kildebeskyttelse
- Whistleblower-beskyttelse
- Kommunikationsbeskyttelse
- Begrænsning af publiceringsforbud
- Begrænsning af æreskrænkelserlov
- Begrænsning af andre landes injurielovgivning
- Sikring af juridisk assistance til journalister
- Beskyttelse af historisk information
- Hjælpe juridisk relokering af virksomheder til Island

Læs, hvordan arbejdet skrider frem på en.immi.is/immi-resolution/progression/

Dokumentar om IMMI

Paula Lazaro har lavet en dokumentarfilm om baggrunden for Icelandic Modern Media Initiative. Se den på Youtube: goo.gl/CkYIZG

De klikkende

annonce-robotter

og fækalier på gaden

Af Anders Kjærulff

[prosabladet@prosa.dk]

Illustration: Lars Refn

Maciej Cegłowski driver verdens kedeligste website. Det hedder Pinboard, det er kodet simpelt, der er ingen smarte reklamer eller flash-videoer, og han gør et stort nummer ud af, at Pinboard ikke gemmer noget som helst om brugerne. Pinboard er et site, hvor du for et lille beløb, for tiden 11 dollar om året, kan gemme dine bookmarks og favoritter på sociale medier, og med over 20.000 brugere kan Maciej Cegłowski faktisk leve af det. Historien her handler egentlig ikke om Pinboard, men om, hvordan reklamer, tracking og sociale medier er ved at få hele internettet til at koge over i endnu en boble, denne gang for annoncer. Og når den brister for alvor, ryger vi alle sammen med i købet.

Dømt til undergang

– Internettets forretningsmodel er dømt til at gå under. Tag bannerannoncer: Hvis de skal virke, og nogen vil betale for at få dem på et site, så skal brugerne helst klikke på dem. Problemet er, at der nu er kommet robotter på nettet, der også klikker løs, og så er annoncefirmaerne nødt til at overvåge internettet massivt, så de kan sikre sig, at det er et menneske og ikke en robot, der har klikket, fortæller Maciej Cegłowski, som jeg mødte i september til Internetdagen i København. Vi vender tilbage til annoncørernes overvågning om lidt, men først skal vi lige have en ting helt på det rene, mener Maciej Cegłowski:

– Kommerciel overvågning er i det, det er: Overvågning. Det er en slags partner til staternes overvågning og faktisk mere end det. For alt, hvad de private samler sammen af data om os, ender i sidste ende i hænderne på regeringer-

ne. At forestille sig, at tingene er sikre, bare fordi det er Google eller Facebook, der samler det, er en meget farlig vej at gå. Vi har bygget forretningsmodeller baseret på privat overvågning uden at tænke over, hvad det gør ved vores samfund og helt uden at skænke det en tanke, om vi er i stand til at beskytte den her information, siger han.

Robotterne og boblen

Og tilbage til de annonce-klikkende robotter. Hvordan skal man sætte prisen for en annonce, hvis det er robotter, der klikker på dem?

– De gemmer hvert eneste klik, vi laver på internettet, for evigt. Hvis de kunne, ville de også tænde for kameraet i computeren for at sikre sig, at du var den, du ser ud til at være, siger Maciej Cegłowski.

Det hele minder om High Frequency-Trading ligesom på de store børser før krakket. På nettet gemmes alt, vi foretager os, for evigt. Det kan ikke blive ved med at gå, mener altså Maciej Cegłowski.

Maciej Cegłowski nævner i flæng Sony-hacket, hvor tusinder af medarbejdere fik deres mails, lønforhold og helbredsoplysninger lagt på nettet, det store hul i Apples iCloud, som berømthedernes billeder væltede ud af, afsløringen af, at telefonselskabet AT&T samarbejdede direkte med NSA om at overvåge kundernes opkald og position, og sidst, men bestemt ikke mindst, hacket mod Office of Personnel Management, OPM, personalekontoret i den amerikanske stat, hvor 21,5 millioner medarbejders ansøgninger om sikkerhedsgodkendelser nu er ude i det

fri, og for flere millioners vedkommende inklusive deres fingeraftryk.

Tre rettigheder

Står det til Maciej Cegłowski, har vi, eller burde vi have, tre helt fundamentale rettigheder på nettet:

Retten til at downloade data om os selv, retten til at slette og retten til at gå offline.

– Vi har ret til vore egne data. Og vi burde have lov til at se alt, der er gemt om os, hente det ned, det hele, og tjekke, om data er rigtige, og om vi kan gå med til, at de er gemt. Retten til at slette? Prøv at spørge Facebook, om dine opslag nogensinde forsvinder fra deres databaser, selvom du har valgt at slette? Hvad angår retten til at gå offline - ja, så er den med den verdensomspændende, app-drevne digitalisering stort set en umulighed i dag, siger han.

Men ikke nok med det: Maciej Cegłowski vil fuldstændig forbyde tredjepartsannoncering.

– Problemet med det er, at netop der samles der enorme databaser om brugerne, og at vi ikke har en chance for finde ud af, hvad det bliver brugt til.

Barnlig singularitet

De data, der samles ind via tredjepartsannoncering, bruges også til Big Data, noget firmaer som Google ser en stor fremtid i, især inden for udvikling af kunstig intelligens, AI.

Og her er vi fremme ved endnu en af Maciej Cegłowski kæpheste: Rige mænds barnlige singularitetsdrømme om evigt liv og gudelignende robotter.

– Elon Musk og Ray Kurzweil har tydeligvis læst bunker af science fiction, da de var børn, og det virker som om, at har man tjent en masse penge, så handler det om at leve evigt, komme ud i rummet eller opfinde robotter, der er klogere end os selv. Jeg har også læst science fiction som barn. Men jeg kan stadig ikke forstå, hvorfor man kaster sig over den slags, lad mig sige det ærligt, ret urealistiske og ekstremt kostbare projekter, når vi ikke engang kan løse helt simple problemer i den verden, vi er i nu, siger han.

Maciej Cegłowski bor i San Francisco, midt i Silicon Valley. Men trods den enorme mængde penge, der er i området, bliver der flere og flere hjemløse, som ingen tager sig af.

– De ligger jo overalt i byen, og det bliver værre og værre år for år. Alle kan se det, især turisterne, men ingen gider gøre noget som helst. I stedet har man netop nedlagt de fleste offentlige toiletter, så folk må besørge i gaderne. Imens har vi så de her enormt rige mænd med singularitetsteorier, der tror, de kan leve evigt og redde verden ved at opfinde en selvtænkende robot. Jeg forstår det simpelthen ikke, siger han.

Men hvad der sker med de gigantiske databaser, registrene over alle vores klik, når lorten rammer ventilatoren, som de siger i USA, må tiden vise. Men mon ikke, der er købere, eller i hvert fald aftagere, i for eksempel NSA?

Indtil da skulle man måske kigge lidt nærmere og med større begejstring på simple, kedelige websites som Pinboard. Ja, måske kan man endda lære noget af dem?

”Vi har en forpligtelse til at gå ud og blande os i samfundsdebatten om vores fag. Det gavner samfundet, men også medlemmerne, at vi har en klar holdning til it”

Thomas Ziegler Larsen fra PROSAs arrangørgruppe, der står bag Midtvejsmødet 2015.

Vil du bidrage?

Oplægget til det kommende midtvejsmøde er stadig meget åbent. Alle medlemmer er velkomne til at sende mails med idéer og forslag til PROSAs it-politiske rådgiver, Ole Tange (ota@prosa.dk), som vil samle op på dem. Idéer kan også præsenteres og afleveres på selve mødet, som finder sted den 14. november klokken 11-18 på Glostrup Park Hotel, Hovedvejen 41, Glostrup.

Digital grundlov:

Vi skal bruge medlemmernes indsigt

PROSAs kommende midtvejsmøde skal omsætte it-professionelles viden til et sæt praktiske værdier til gavn for samfundet. PROSA har nemlig en naturlig dagsordenskabende rolle i dansk it-politik, lyder det fra arrangørgruppen.

Af Kurt Westh Nielsen

[kwn@prosa.dk]

Foto: Lars Bertelsen

– Vi vil skabe en ramme for, hvordan man anvender og færdes i den digitale verden. En digital grundlov, som forholder sig til, hvordan myndigheder, borgere og virksomheder agerer, og hvordan PROSA kan bidrage til en dansk it-politik.

Sådan lyder meldingen fra det 33-årige PROSA-medlem Thomas Ziegler Larsen. Han er med i PROSAs hovedbestyrelse og en del af gruppen, som arrangerer Midtvejsmødet 2015, der afholdes den 14. november.

Thomas Ziegler Larsen understreger, at mødet er fokuseret på et konkret resultat.

– Da vi havde trykprøvet forskellige emner, blev vi enige om, at vi skulle gå efter at skabe et værdigrundlag, som helst skal være langtidsholdbart. Vi vil blandt andet lave testen: Var disse værdier aktuelle for 25 år siden, og vil de stadig have aktualitet om 25 år?, siger han.

Alt på en A4-side

Forbundsmedlemmet erkender, at it-faglig indsigt kan være et svært udgangspunkt, når man vil have hele samfundet i tale.

– It er svært at formidle på grund af kompleksiteten. PROSA er en troværdig instans, der kan gå ud og være bannerfører. Vi skal gå forrest og sige "lyt til os politikere, borgere og virksomheder - vi har sat os ind i tingene og vi har et budskab", siger han.

Thomas Ziegler Larsen fremhæver, at det ikke handler om forenkede budskaber.

– Vi skal ikke være iført sølvpapirhatte og blot sige fra over for alle teknologiske udviklinger. Vores mål er at samle PROSAs centrale værdier, grundlovene om man vil, på en A4-side, så de er nemt tilgængelige, relevante og operative til gavn for samfundet, siger han.

Han peger på, at vores samfund i mange sammenhænge ikke er gearret til at håndtere konsekvenserne af den teknologiske udvikling.

– Et aktuelt eksempel er CSC-sagen med den svenske hacker, hvor det står klart, at de, der har dømt i sagen, ikke har haft den nødvendige tekniske indsigt. Forsvaret har heller ikke haft viden eller midler til at formidle sagens sammenhæng på en fornuftig måde. Så der er en diskrepans der, siger Thomas Ziegler Larsen.

Tanken bag anbefalingerne er også at udfordre de borgere, som ser it-projekter som noget dyrt og besværligt, der som regel ender med katastrofer. Og de dårlige eksempler står i kø, erkender han.

– NemID blev primært indført for at tilfredsstille myndighedernes behov snarere end brugernes. Lad os lave det på slutbrugernes præmisser, det skal være nemt for dem. Og lad os aflive myten om, at it er løsningen på alt. Det skal ikke indføres, bare fordi det lyder smart, siger Thomas Ziegler Larsen og fortsætter:

– Der mangler noget respekt for it. Mange mennesker har holdninger til det, men langt færre ved noget om det. Det kan være svært at sortere skidt fra kanel. Derfor må PROSA gå ind og sige "lyt til os, for vi har sat os ind i tingene, og vi kan se alternativer til tunge og besværlige it-projekter, som ender i katastrofer". Derfor skal vi tilbyde et klart vidensgrundlag gennem de retningslinjer og digitale grundværdier, vi vil arbejde på til midtvejsmødet.

Interessen for at bidrage til arbejdet vurderer Thomas Ziegler Larsen som stor hos PROSA-medlemmer generelt. Især når holdninger bliver konkretiseret gennem aktiviteter.

– Vores cryptoparties er gode eksempler på, at der er mange engagerede medlemmer, og det kommende midtvejsmøde er åbent for alle medlemmer, siger han.

Se flere informationer om midtvejsmødet på side 36.

Prosabladets brugerpanel

Brugerpanelet er Prosabladets forum for erfaringsdeling om it-aktuelle emner. Brugerpanelets hovedformål er at afdække holdninger og tilføre indsigt. Brugerpanelet må ikke forveksles med meningsmålinger og postulerer ikke repræsentativitet.

Meld dig til brugerpanelet og få dine meninger hørt på prosa.dk/brugerpanel.

Brugerpanelet:

Dyb mistillid til håndtering af personlige data

Uanset om det er det offentlige eller private virksomheder, der håndterer borgernes data, så er troen på, at det sker på betryggende vis, stort set fraværende, mener Prosabladets brugerpanel.

Af Kurt Westh Nielsen
[kwn@prosa.dk]

Ja, it-folk har et særligt ansvar for at gøre opmærksom på, hvis it-systemer ikke håndterer data forsvarligt nok, og nej, personlige data bliver ikke behandlet med den fornødne respekt og sikkerhed i hverken den offentlige eller private sektor.

Det er de klareste og stort set enslydende meldinger fra de it-professionelle, som har bidraget med svar til Prosabladets brugerpanel i denne måned.

"Vi som it-folk er som regel dem, der kan se hullerne, og derfor skal vi gøre opmærksom på disse," skriver en af deltagerne.

Tiltroen til, at personlige data bliver håndteret med den fornødne sikkerhed, befinder sig stort set på nulpunktet i øjeblikket. Kun to adspurgte medlemmer af panelet vurderer, at data bliver håndteret tillidsvækkende i det offentlige, og en enkelt stoler mest på private virksomheder. Ellers siger et absolut flertal af de knap 70 deltagere i panelet utvetydigt nej til spørgsmålet: "Har du tillid til, at offentlige myndigheders og private virksomheders håndtering af dine data sker på betryggende vis?".

I det hele taget mener størstedelen af panelet, at der er mange problemer knyttet til mulighederne for at bestemme over egne data på internettet. "Man aner ikke, hvor ens data ligger henne. Man har ingen kontrol over det og har ikke mulighed for at kontrollere det," uddyber en.

"Der er mange, mange problemer: At data flyder let over grænser. At regeringer lytter med. At kriminelle let kan skaffe sig adgang til meget," konstaterer en anden panelist. En enkelt mener dog, at der er for meget snak om problemer: "Der må være en balance mellem det hysteri, som blandt andre PROSA stiller op, og hvor vigtigt det er for den enkelte borger. Jeg efterlyser information frem for propaganda og meningspåvirkning," konstaterer en respondent.

Hånd i hanke med egne data

På to andre områder markerer brugerpanelets deltagere sig ved at være meget enige. Det drejer sig om den fortsatte anvendelse af tredjeparts-cookies i kommunalt

”Ved alle de tjenester, jeg ikke betaler for at bruge, er JEG produktet - Twitter, Facebook, Youtube, Google+, Twitch.tv etc.”

Deltager i brugerpanelet

regi i forbindelse med digitale selvbetjeningsløsninger. Den udbredte praksis betyder udlevering af personlige oplysninger til eksempelvis kommercielle virksomheder. Et enigt panel med en enkelt undtagelse vender tommelfingeren nedad til den praksis. Desuden understreger de fleste panelister, at den enkelte borger eller bruger har et personligt ansvar for, hvilke data om en selv, der flyder rundt på nettet.

Udsagnet ”Det er på ens eget ansvar at færdes på nettet,” erklærer størsteparten af paneldeltagerne sig enig i. ”Man bør tjekke jævnlige og rydde op i det, man kan,” nikker endnu flere bifaldende til. ”Man er selv ansvarlig for store dele af det, man lægger op. Men det fritager ikke virksomheder for at sikre dataene korrekt. Private data skal forblive private, hvis en bruger har fået den forventning ud fra et produkt”, uddyber en enkelt.

Kryptering virker, men det er for bøvlet

Brugerpanelet blev bedt om at forholde sig til et tilsyneladende paradoks: Trods det, at whistlebloweren Edward Snowden har fremhævet stærk kryptering som en vigtig forudsætning for uaflyttet kommunikation og sikring af data, så er udbredelsen af den beskyttelse meget begrænset.

Det er også tilfældet hos brugerpanelet. Op mod tre fjerdedele af respondenterne anvender aldrig eller kun i sjældne tilfælde kryptering. ”Det er besværligt”, lyder forklaringen generelt fra brugerpanelet.

En uddyber: ”Det kræver en stor og besværlig indsats at sikre sig mod, at nogen kan lytte med på ens kommunikation. Det er der meget få, der er villige til at bruge tiden på at sætte op. Og så er vi magelige mennesker, der bare vil bruge teknologien”, konstaterer en. En anden panelist beskriver situationen sådan: ”Snowden har ret. Folk bør finde en nem måde, eller staten burde hjælpe med at vejlede borgere i landet i at anvende kryptering. Lige nu kan man modtage krypterede mails gennem e-Boks og borger.dk. Men skal du sende en mail tilbage, foregår det ukrypteret. Hvad sker der lige?”

Samlet set erkender langt de fleste i panelet, at mageligheden som regel sejrer. Det fremgår også af mange besvarelser, at bekvemmeligheden i at bruge populære

tjenester på internettet lægger en dæmper på sikkerhedsbetyrninger.

Flere fremhæver Facebook, Dropbox, Google og Gmail som eksempler tjenester på nettet, som man anvender og afgiver personlige oplysninger til, fordi man får fede faciliteter og bekvemmelighed retur. Men det har en pris.

”Ved alle de tjenester, jeg ikke betaler for at bruge, er JEG produktet - Twitter, Facebook, Youtube, Google+, Twitch.tv etc.”, lyder en besvarelse.

Langt de fleste svarer bekræftende på, at der i kommunikation mellem det offentlige og borgerne altid skal være mulighed for at benytte alternativer til digital borgerkontakt. Personligt fremmøde for eksempel.

Retten til at blive glemt

En særlig problemstilling handler om retten til at blive glemt på internettet - et medie, som giver historisk usete muligheder for at genfinde af data. Her gemmer der sig en række nuancer i panelets besvarelser:

”Det er en vigtig diskussion. Omtale i aviser glemmes jo ikke, de er stadig på papir. Men det er nemmere at finde elektronisk information om personer. Jeg er lidt i tvivl, om man skal kunne glemmes her. Måske hælder jeg mest til, at ukorrekt information skal fjernes”.

”Folk skal selv kunne bestemme, om deres oplysninger skal ligge for eftertiden”.

”Det bør ikke være en ret. Kun hvis det bevisligt er forkert info. Ellers kan man ikke finde en persons eventuelle belastende fortid, for eksempel i forbindelse med en jobsamtale. Som i Aarhus Festuge-direktør-sagen. Eller Penkova-sagen”.

”Oplysninger om offentlig adfærd og udtalelser på nettet under normale forhold skal bevares. Fejlagte oplysninger kan, mod grundig dokumentation, slettes”.

”Retten til at blive glemt er en illusion. Er man først registreret på nettet, er man det for evigt. Myndigheder skal overholde gældende lovgivning om slette-regler, men selv de vil have vanskeligheder grundet backup-strukturen”.

Fra hyggeklub
til faglig

KAMP- ORGANISATION

PROSA blev født i SAS, som i midten af 1960'erne var en af Danmarks største edb-arbejdspladser - og i voldsom vækst. Ledelsen i SAS pressede ligefrem på for at få en kollektiv samarbejdspartner at forhandle med. Trods navnet Landsforeningen PROSA eksisterede den reelt kun i SAS i den første tid og blev i folkemunde kaldt ProSAS.

Af Claus Thorhauge
[prosa@prosabladet.dk]

Den 15. februar 1967 var der stiftende generalforsamling i Landsforeningen PROSA, Programmør og Systemanalytiker Sammenslutningen i SAS. Reelt var der tale om en lokal faglig klub i SAS, men man registrerede sig som landsforening for at signalere, at foreningen skulle optage pladsen som edb-fagets fagforening og for at blive optaget som medlem af FTF, Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer.

Oprettelsen af den faglige klub i SAS skete direkte på opfordring af edb-afdelingens leder, Arne Hansen. Han syntes, at medarbejderne skulle have gode forhold, og så var det i fælles interesse, at edb-folkene organiserede sig. Det var lettere at aftale løn- og arbejdsforhold med en samlet gruppe frem for individuelt med hver medarbejder.

– Arne Hansen mente, at vi ville have væsentligt nemmere ved at få bedre vilkår, hvis vi var en gruppe, som

SAS kunne snakke med, frem for individer, siger John Brix, der var kommet til nogle år forinden fra Post- og Telegrafvæsenets tekniske afdeling.

En faglig klub for alle

Erik Andreassen, der havde været elev i SAS og efter aftjent værnepligt startede i edb-afdelingen, husker også, at tonen mellem ledelse og medarbejdere var konstruktiv.

– Vi blev ikke modarbejdet. Man blev hørt. Som jeg husker det, så var det en naturlig udvikling. Jeg mindes ikke, at der var nogen disput, om vi skulle gøre det eller ej, siger Erik Andreassen, der også blev medlem af en af de første PROSA-bestyrelser.

SAS havde en stor tradition for sociale fællesskaber og klubber. I 1965 sluttede operatørerne sig sammen i en faglig klub kaldet OPS. Ingen ville være sammen med

Sådan så den manuelle booking ud hos SAS i København i 1958, hvor man tog den første computer og verdens første edb-systemer til reservation og booking i brug: SPAS, Space Availability System. Det manuelle system var blevet alt for tungt, og der blev lavet alt for mange overbookinger.

hulkortoperatørerne, så de sluttede sig sammen i deres egen klub, HOPSA.

Der fandtes endnu ikke nogen jobbeskrivelse eller formel uddannelse for edb-folk, så de første it-medarbejdere hos SAS var til dels SAS-folk fra andre afdelinger, der var omskoleet. Og så kom der efterhånden flere teknikere til. De kom blandt andet fra Post- og Telegrafvæsenet, der havde en teknisk uddannelse, man på den tid kunne sammenligne med en teknikumingeniør.

– På det tidspunkt var man guld værd. Vi ville for Guds skyld undgå at komme ind i HK. Vi var ikke kontormennesker, fortæller Erik Greisen, der selv havde en baggrund fra tilsvarende afdelinger i Københavns Kommune og den nystartede statslige Datacentral.

– Vi var svinedyrt lønnet. Da jeg forlod Post- og Telegrafvæsenet og begyndte hos SAS, steg min løn med 50 procent, supplerer John Brix.

SOFIS ikke godt nok

De nye edb-folk ville hverken slås sammen med HK'erne eller de andre medarbejdergrupper i SAS.

– Edb-faget var relativt nyt på det tidspunkt og forholdsvis højt lønnet. Derfor havnede vi automatisk i SOFIS, Sammenslutningen af Overordnede Funktionærer i SAS, som ellers mest var for trafikkontrollører, kontorchefer og lignende, fortalte Jens Otto Pedersen i en artikel i Prosabladet for 10 år siden. Her forklarede han, hvorfor edb-folkene skulle starte deres egen klub:

– SOFIS var ikke en gruppe medarbejdere, vi havde særlig meget til fælles med, men vores løn placerede os i den gruppering. SOFIS havde i øvrigt ikke en egentlig overenskomst med SAS, så nogle kolleger i edb-afdelingen tog initiativet til at starte en forening.

Hyggeklub for nørdler

Med manglen på uddannet og ikke mindst erfaren arbejdskraft til at betjene de nye edb-maskiner hos SAS var det lønmodtagernes marked.

Ganske vist var der på et tidspunkt et overskud af edb-folk fra Datacentralen, men de bedste af dem blev hurtigt hentet ind i SAS. Datacentralen var stiftet for at etablere et system til inddrivelse af kildeskat, men det gik langsomt med at få loven på plads, så Datacentralen måtte indskrænke, inden den rigtigt var kommet i gang.

I årene frem til den stiftende generalforsamling havde edb-folkene drøftet muligheden for en forening for programmører og systemanalytikere. Da PROSA blev stiftet, blev Danmarks første faglige forening for edb-folk betegnet som en hyggeforening af flere af dem, Prosabladet har talt med til denne artikel.

– Der var ikke brug for de store kampskridt. Der var snarere brug for en vis åbenhed. Brug for organisering, siger John Brix.

>>

Telegramtrafik automatiseret

I perioden 1967 til 1969 blev den omfattende telegramtrafik automatiseret med etableringen af Mesco- og Desco-systemerne. Det skete på de nye Univac-maskiner, som SAS havde anskaffet i 1967. Da SASCO II på Univac-maskinerne blev indviet i 1969, var der godt 100 edb-medarbejdere i SAS.

SASCO 1

I 1965 blev tre edb-systemer samlet i et fælles system, SASCO 1, der blev implementeret på en IBM 1410-computer. Teknologisk var SAS med systemet godt 10 år foran andre flyselskaber. IBM 1410 kunne dog ikke skalere med forretningen, og kort efter var man på udkig efter et nyt system.

Han blev året efter valgt til formand af landsforeningen PROSA på den stiftende generalforsamling, den 15. februar 1967.

– Vi, der havde været med i forarbejdet, spurgte flere forskellige, om de ville være formand. De sagde alle nej. Til sidst nåede vi til mig, og vi kunne jo ikke være bekendt at være nået så langt og så komme til kort. Så jeg sagde ja, fortæller John Brix.

Alle for alle – på nær én

Også landsforeningen blev stiftet på opfordring af edb-chefen i SAS, Arne Hansen.

– Han sagde: I skal etablere jer som en landsforening, så I kan blive medlem af en hovedorganisation. Så vi blev nødt til at justere vores ambitionsniveau. Det nyttede ikke noget at etablere sig på et løst grundlag. Vi måtte have en egentlig bestyrelse. Det gjorde vi så, siger John Brix.

Som han husker det, var der hundrede procent opbakning bag PROSA. Næsten.

– Vi kunne godt organisere folk. Da vi stiftede klubben, meldte samtlige medarbejdere sig ind – undtagen en. Han ville være noget specielt og ønskede bare at markere sig, fortæller John Brix.

I begyndelsen var den nye PROSA-landsforening stadig svær at skille fra PROSA/SAS. For sjov kaldte mange den nye forening for ProSAS. Oprindeligt betød PROSA formentlig Programmør og Systemanalytiker Sammenslutningen.

Den anden lokalafdeling i PROSA, som blev stiftet i 1969, kom endda til at hedde PROSA Xtra. Så kunne ingen være tvivl om, at det var en restgruppe, der skulle samle løse medlemmer op.

Men selv om SAS var en af Danmarks største edb-arbejdspladser på det tidspunkt, så gik det også hurtigt med edb andre steder i samfundet. Særligt på Datacentralen, hvor man var kommet i gang med cpr-registeret og kildeskatsystemet.

Gik stærkt lige fra begyndelsen

Allerede to år efter stiftelsen af PROSA, i 1969, blev John Brix væltet som formand. Samtidig indførtes nye vedtægter, der skilte de to foreninger og reelt gjorde PROSA til en landsforening og PROSA/SAS til en lokal klub for edb-folk i SAS.

Den nye formand, Erik Greisen, blev blandt andet valgt, fordi han ville have PROSA til at rykke hurtigere på de nye udfordringer.

– Edb stormede frem. Det kom drønende ind over Danmark. Vi fik kontakt til Edb-Rådet og Undervisningsministeriet for at etablere formelle edb-uddannelser, og vi deltog i en stor konference på Børsen, fortæller Erik Greisen med henvisning til en række påtrængende spørgsmål, som skulle afklares for de mange nye edb-folk og den hastigt voksende edb-branchen.

Hvordan skulle edb-folkene for eksempel kategoriseres? Hvilke områder dækkede de forskellige funktioner, og hvad dækkede stillingsbetegnelserne over? Edb-uddannelserne var endnu begrænset til mindre kurser. Hvordan kunne man få etableret reelle uddannelser – og gerne en universitetsuddannelse?

Formænd kom og gik

Den afgående formand, John Brix, oplevede, at han tabte formandsposten til fordel for en gruppe strammere.

– De var en gruppe anført af Erik Greisen, der syntes, at vi skulle stramme vores krav. Det kunne jeg ikke være med til, siger John Brix, der selv betegner formandsskiftet som udramatisk.

I dag afviser Erik Greisen, at han ville køre en hårdere kurs over for SAS.

– Det er ikke sandt, at jeg ville stramme vores krav til SAS. Vi havde en fortræffelig overenskomst i SAS, en aldeles fortræffelig arbejdsgiver i Arne Hansen, og som kommende formand for landsforeningen ville jeg slet ikke have nogen indflydelse på eller ønske om at stramme noget som helst i SAS, siger han.

Han var dog ikke formand ret længe – blandt andet fordi han fik arbejdsopgaver for SAS i Finland. Sidst på året 1969 overlod han formandsposten i PROSA til Poul Spring.

– Man valgte ikke mig på grund af mine evner, men fordi jeg kunne samle mennesker omkring mig. Jeg er ikke den store organisator, fortæller Erik Greisen.

PROSA/SAS er også historien om PROSA

SAS var i midten af 1960'erne en af de største danske edb-arbejdspladser, og det var her, man første gang så behovet for en fagforening for den nye gruppe af fagfolk: programmører og systemanalytikere. PROSA betød oprindeligt Programmør og Systemanalytiker Sammenslutningen i SAS.

Det er præcis 50 år siden. Prosabladet fejrer jubilæet ved at se tilbage på den første lokalafdeling, der også var toneangivende i branchen i mange år. Blandt andet på grund af gode overenskomster.

I dette nummer ser vi tilbage på PROSA/SAS' spæde start. I næste nummer kigger vi på arbejdskampene, hvor PROSA/SAS tog turen med arbejdsgiveren, SAS, højt op i rutsjebanen – og dybt ned.

Der er stort set ikke længere ansat it-folk hos SAS, så PROSA-klubben i SAS lukker efter 50 år.

I 1973 indførte SAS overalt i verden nye terminaler, Telcon 1, som var baseret på Collinssystemer.

Kom til reception

I anledning af 50-året for PROSA/SAS oprettelse afholder PROSA en reception i forbundets lokaler i København den 12. november klokken 15, hvor alle er velkomne til at komme og hilse på. Det vil samtidig være muligt at hilse på PROSA/SAS' formand gennem mere end 25 år, Annette Hansen.

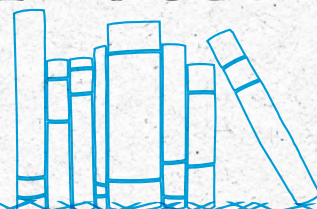
Tidslinje for SAS og PROSA/SAS

- 1947:** Booking-afdelingens rotorsystem bliver implementeret.
- 1949:** Hulkortmaskiner bliver taget i brug til bogholderiopgaver.
- 1958:** SAS får sin første computer. Samme år bliver det første edb-system, Space Availability System, SPAS, implementeret. Og RTPR-systemet, Reservations Transmission & Processing of Reservations, indføres til pladsreservation med navnekontrol på hulkort.
- 1961:** SAS lancerer det første system i verden til kontrol af passagerer og last – kaldet ZEBRA. IBM RAMAC 305 introduceres for Seat Inventory i Passenger Seat Space Control.
- 1963:** SAS opretter en decideret edb-afdeling.
- 1965:** En del programmører og operatører i SAS er rekrutteret internt og er groundedede piloter, navigatører, trafikassistenter og andre kontorfolk. Mange er derfor stadig medlem af deres gamle faglige organisation. Alligevel lykkes det operatørerne at danne en lokalforening, OPS, Operatør Sammenslutningen. Samme år bliver SASCO I, et europæisk terminalsystem, installeret med IBM 1410-maskiner.
- 1966:** SASCO-fortet, et computercenter i Københavns Lufthavn i Kastrup, bliver indviet.
- 1967:** Den 15. februar bliver Landsforeningen PROSA stiftet i SAS. Samme år bliver PROSA medlem af FTF, Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer. SAS anerkender PROSA som forhandlingsberettiget fagforening, og den 21. juni underskrives den første overenskomst mellem PROSA og SAS. I august samme år tages første skridt til oprettelsen af en lokalforening for hulkortoperatørerne, HOPSA, Hulkortoperatørernes Sammenslutning i SAS, da OPS, Operatør Sammenslutningen, ikke vil have hulkortoperatørerne med.
- 1968:** Det globale netværk i SAS indvies.
- 1969:** Erik Greisen bliver formand i PROSA, men afløses samme år af Poul Spring. Nye vedtægter gør PROSA til en reel landsforening. PROSA Xtra dannes for medlemmer uden egen lokalafdeling.
- 1970:** Operatørerne og hulkortoperatørerne bliver optaget i PROSA.
- 1971:** Hos SAS implementeres terminalnetværket Telcon 1 med Collins-terminaler.
- 1973:** Telcon 3-netværket implementeres med Alfaskop-arbejdsstationer fra Stansaab.
- 1983:** SAS DATA bliver en uafhængig division i SAS, og de første pc'er kommer til.

Holder den gode idé? Rækker finansieringen langt nok? Kan der skaffes det nødvendige antal kunder? Kan man holde modet oppe, når man rammer bumpene på vejen? Prosabladet vil over flere numre følge den aarhusianske startup-virksomhed Princh, der 24. juni i år lancerede lancerede en internetbaseret print-tjeneste til mobile enheder.

BIBLIOTEKERNE VIL HAVE PRINCH

Med en totalløsning til bibliotekerne zoomer Princh ind på en kundefølge, som har vist sig meget interesseret i løsningen.

Af Stig Andersen
[prosabladet@prosa.dk]

Det har været mantraet fra begyndelsen i startup-virksomheden Princh: I den første fase skal man blive klog på markedet og brugerne, og man skal ikke mindst være parat til at justere strategi og produktudvikling ud fra den viden, man får. Og det har givet pote.

Da det viste sig, at specielt bibliotekerne var interesserede i Princh-løsningen, besluttede man sig for at udvikle en totalløsning, der dækker deres behov hele vejen rundt: En mobil-app, som var udgangspunktet, en web-app, så brugerne kan printe fra egen laptop eller fra ikke-iOS eller -Android-enheder, og ikke mindst "Princh for desktop", som er en virtuel printerløsning, der tillader brugeren at printe et dokument fra en terminal ved hjælp af standard-printdialogen. Resultatet er aftaler med en række biblioteker, indtil videre i det jyske, om implementering af løsningen.

– Princh har vist sig at være rigtig interessant for bibliotekerne. Det er gratis for dem, det reducerer administrationen til et minimum, og så er det helt i tråd med den generelle udvikling i retning af selvbetjeningsløsninger, siger Thomas Ommen, CEO og medstifter af Princh.

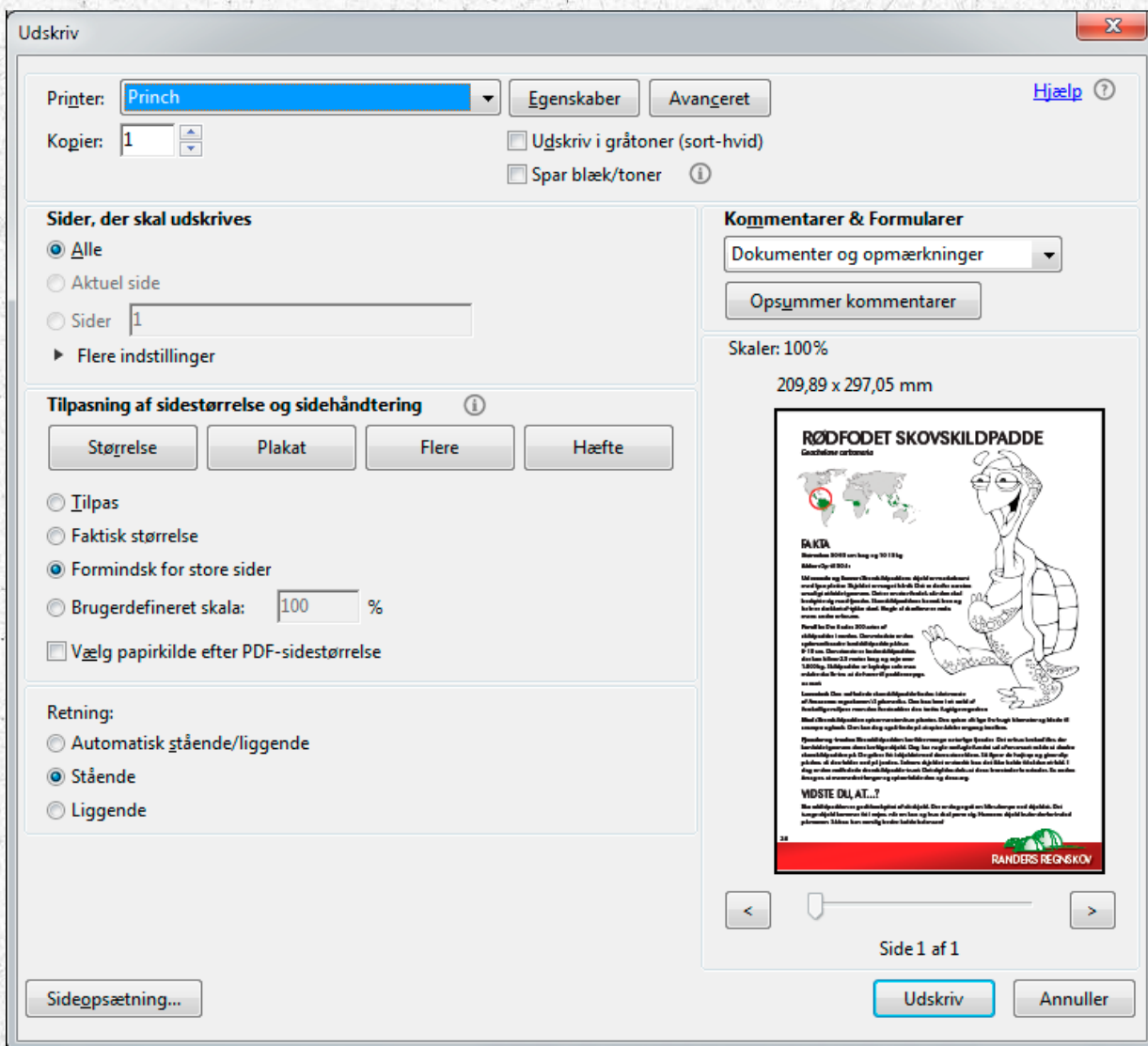
I det hele taget har fokus ændret sig lidt over mod den brugergruppe, der er defineret ved ikke at have en printer hjemme. Forretningsmanden, der lige skal have printet nogle handouts inden et møde, eller turisten, der skal have printet en togbillet, er ikke glemt, men lige nu retter man fokus mod den anden gruppe, blandt andet fordi den rent markedsføringsmæssigt er nemmere at nå.

Fokus på markedsføringen

Ikke uventet har netop udbredelsen af løsningen vist sig at være en udfordring.

– Vi har ansat en studerende på deltid, som udelukkende skal arbejde på at øge kendskabet til og brugen af Princh primært gennem markedsføring på de sociale medier. Vi har udviklet en teknisk set rigtig stærk løsning, justeret den efter input fra markedet, og nu gælder det om for alvor at komme ud til brugerne, siger Thomas Ommen.

Troen på projektet er usvækket, der er ro i maven inden næste review-møde med investor, og så er der en tydelig stolthed over at have skabt en arbejdsplads for 10 mennesker, der ud over at arbejde godt sammen også har det sjovt, mens de gør det.

En virtuel printerløsning, hvor man kan printe direkte til en Princh-printer fra en standard dialogboks, var et stort ønske fra Princhs bibliotekskunder.

Thomas Ommen, CEO, Princh: Hvor står vi?

- De første Princh-ambassadører – Princhsters – er blevet ansat i Tyskland: en erfaren mand inden for it-salg, Kevin Hassenkamp, og to studerende. Kevin har allerede skaffet den første tyske kunde: Hutzfeldt Druckerei i Hamborg.
- Midt i august var jeg sammen med Client Director, Christian Friis Schaarup, og Teodora Hertanu, HR, en tur i Berlin, hvor vi kørte en træningsdag for de kommende Princhsters.
- Der skal fyres op under markedsføringen af Princh, og Julie Nakskov Rasmussen er blevet ansat på deltid som Marketing Coordinator. Facebook er den primære markedsføringsplatform.
- Vi er nu klar med en totalløsning til bibliotekerne: mobilapp, webapp og virtuel printer. Den venter vi os meget af, da den potentielt vil generere rigtig mange printjobs. Lige nu har vi aftaler med bibliotekerne i Randers, Vejle, Viborg, Ikast-Brande og Skanderborg.
- Antal printjobs ligger stadig under det, vi havde sat som målsætning, men med bibliotekerne om bord tror vi på, det vil ændre sig.
- Vi har flere nye funktioner i pipelinen. En af de vigtige er muligheden for at betale for sine print ved hjælp af MobilePay.

MEDARBEJDER- STYRE

i Mondragón

Til forskel fra traditionelle firmaer er Mondragón-koncernen i Baskerlandet ejet direkte af medarbejderne og forpligtet til en langsigtet udvikling af lokalsamfundet.

Af Bjarke Friberg, faglig konsulent i PROSA
[bfr@prosa.dk]

Oscar Fernandez i industrivirksomheden Fagor, en del af koncernen Mondragón, arbejder blandt andet med udvikling af digitale kontrolpaneler og automatiseringsprocesser. Han er tilflytter fra en anden del af Spanien, fordi opgaverne var spændende, men også på grund af den særlige virksomhedsform. I sit tidligere job kunne han hvert år notere et overskud i firmaet, der gik til de eksterne aktionærer og ellers til skyhøje lønninger til direktionen. I dag får han derimod selv en andel af det årlige udbytte, efter at skatten er betalt, og 10 procent er overført til koncernens solidaritets- og udviklingsfond.

– Jeg tjener om trent det samme som tidligere, men har langt større indflydelse i det daglige. Desuden er jeg medejer, ligesom alle de andre i firmaet, fortæller han til de 10 danskere, der er på fire dages studietur for at se kooperativer i Baskerlandet – heriblandt også Prosabladets udsendte.

Med andre ord har medarbejderen Oscar Fernandez en lige så stor ejerandel i firmaet som sin øverste chef, Iñaki Bañuelos Surga, der netop har holdt oplæg til forsamlingen. Et oplæg, hvor den nykonstituerede direktør i øvrigt berettede, at han og andre topchefer i Mondragón-koncernen maksimalt kunne få syv-otte gange så meget som den lave-

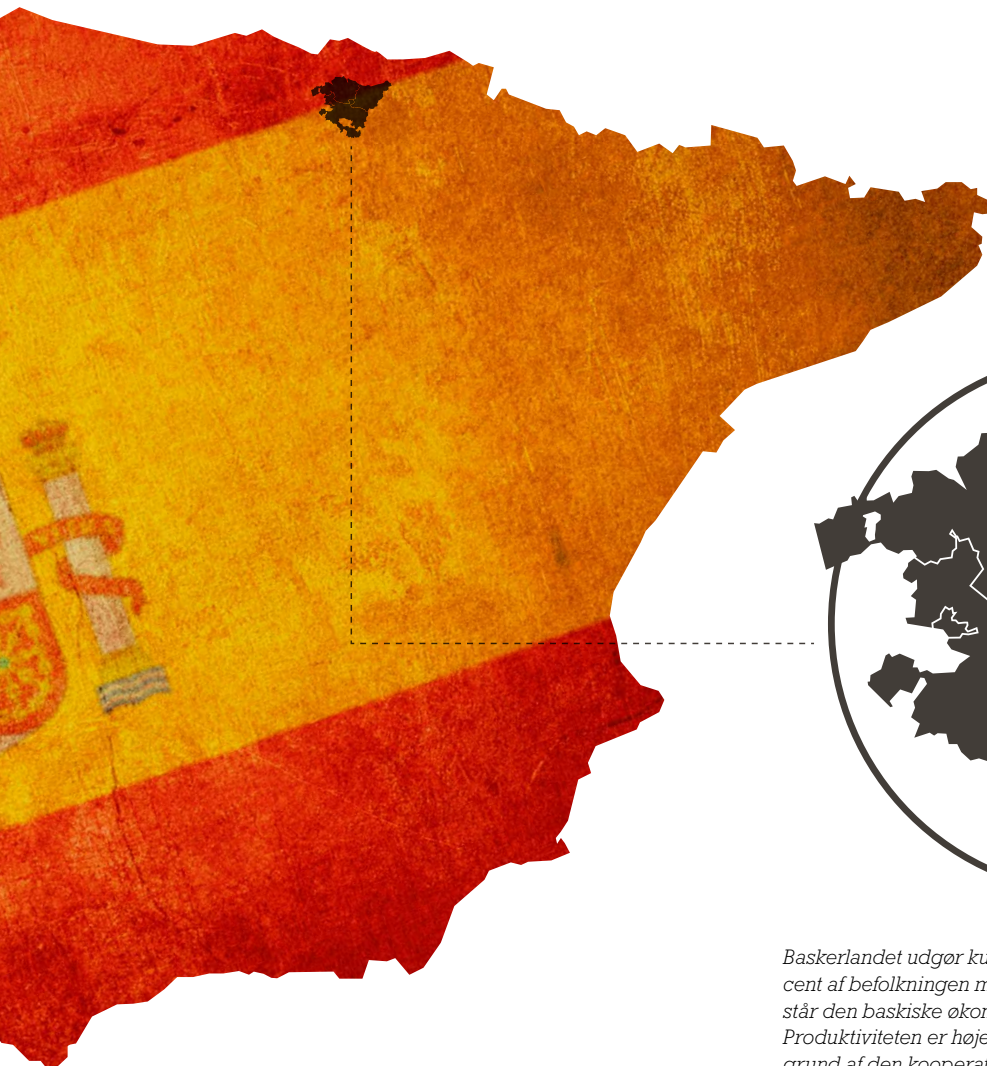
ste løn i virksomheden – hvor gennemsnittet for topledere i tilsvarende, men konventionelle, virksomheder ofte er flere hundrede gange den laveste løn. På lederniveau er lønnen dermed klart lavere end normalt, mens den for medarbejdere er på niveau med sammenlignelige brancher.

– Fordi vi alle er ejere, er der en anden følelse af ligeværd end i de traditionelle virksomheder, uddyber Oscar Fernandez.

– Desuden giver det et stort engagement, selv om beslutninger nok også tager lidt længere tid end hos andre, tilføjer han.

En gren af andelsbevægelsen

Fagor er blot en ud af flere virksomheder i Mondragón-koncernen, der har hovedsæde i den baskiske provinsby Mondragón med lidt over 20.000 indbyggere. Som andre industrivirksomheder er den i hård konkurrence med producenter i lavtlønslande som Kina og Indien. Firmaerne i Mondragón skiller sig imidlertid ud, idet de internt er skruet helt anderledes sammen. Nærmere bestemt er koncernen en føderation af selvstyrende virksomheder, der er ejet af medarbejderne, og hvor de store linjer bli-

Baskerlandet udgør kun 1,4 procent af Spaniens areal og 5 procent af befolkningen med godt 2 millioner indbyggere. Alligevel står den baskiske økonomi for hele 7 procent af Spaniens BNP. Produktiviteten er højere, og ledigheden lavere, blandt andet på grund af den kooperative sektor.

ver fastlagt på de årlige generalforsamlinger og hvert fjerde år på kongressen, hvor samtlige virksomheder er repræsenteret.

Konkret kaldes virksomhedsformen for kooperativ eller medarbejdereje, hvor medarbejderne har hver deres andel i firmaet. Det vil sige, at der hverken er tale om medarbejderaktier, hvor en mindre gruppe hovedaktionærer stadig har kontrollen, og heller ikke om andelsvirksomhed som i Danmark, hvor en ejergruppe af råvareproducenter eller forbrugere har ansat lønarbejdere efter behov i firmaer som Arla, Coop eller Danish Crown.

For Mondragón-virksomhederne er grundprincippet arbejder- eller producentkooperation med medarbejderne selv som omdrejningspunktet. Denne virksomhedsform er i dag ellers mest forbundet med mindre firmaer som for eksempel alternative boghandler og økologiske landbrugskollektiver. Ikke desto mindre er den også kendt fra Danmark fra blandt andre arbejderbevægelsens historiske Fællesbagerier, Bryggeriet Stjernen og Mejeriet Enigheden. I Baskerlandet, i Spanien og i dele af Italien og Latinamerika er virksomhedsformen imidlertid højst nulevende og gennemgår for tiden endda en genopblomstring.

Det sker blandt andet, fordi disse virksomheder har vist deres værd og skabt arbejdspladser, mens andre private firmaer er blevet opkøbt og opsplittet af eksterne investorer i takt med liberaliseringen af den spanske økonomi. Denne udvikling har helt konkret gjort Mondragón til den største enkeltarbejdsgiver i Baskerlandet - dels på grund af egen ekspansion, dels på grund af andres undergang.

Global ekspansion

Mens idéen om kooperativer således har fået en renæssance og ny opmærksomhed, har Mondragón-koncernen samtidig fået en anden og uforudset udfordring. Mondragón har på grund af den internationale konkurrence set sig tvunget til at ekspandere i nye lande. Det er typisk foregået ved hjælp af opkøb, der har skullet tilføre ekspertise, produktionsfaciliteter eller nærhed til nye markeder. På trods af et strategisk mål om, at alle tilknyttede virksomheder skal være kooperativer, har det i praksis været svært at få gennemført - blandt andet på grund af benspænd fra lokal lovgivning, men også på grund af skepsis hos de opkøbte virksomheder, herunder modvilje blandt de lokale ansatte mod at blive virksomhedsejere. >>

Direktører som Iñaki Bañuelos Sarga (th.) i Fagor får maks. syv-otte gange mindstelønnen, hvor normalen i almindelige virksomheder er flere hundrede gange.

I modsætning til i Danmark kan medejere af et kooperativ ikke samtidig være med i en fagforening. Historisk er der derfor ikke bånd mellem fagbevægelsen og Mondragón-koncernen, der her opfattes som blot en koncern på linje med andre. Her ses Marga García Fernández (tv) og Tania Martínez Portugal fra CGT, den tredjestørste fagforening i Spanien,

Mens kernearbejdskraften i Baskerlandet således stadig langt overvejende er medarbejder-ejere, er det modsatte i dag tilfældet i andre dele af Spanien og ikke mindst i udlandet. Dermed er der opstået en situation, hvor de oprindelige kooperatorer, eller "socios", som de kalder sig, er ved at udvikle sig til en ny form for virksomhedsdrivende, der tjener penge på andres lønarbejde – altså stik imod de oprindelige idealer.

Skeptiske fagforeninger

For en medarbejder som Oscar Fernandez betyder udviklingen ikke meget i det daglige. Men på de to sidste Mondragón-kongresser har det fyldt meget, og der er skrevet lange strategipapirer om udfordringen med at omdanne nye virksomheder til kooperativer.

– Vi er ligeglade med, hvad Mondragón-koncernen diskuterer. For os er det vigtigste, hvad de gør til daglig, og at de skal behandle vores medlemmer ordentligt, hvis de hyrer dem, fortæller Marga García Fernández og Tania Martínez Portugal fra CGT, der er den tredjestørste fagforening i Spanien, og som Prosabladet møder på fagforeningens kontor i storbyen Bilbao.

På grund af både historie og jura synes en alliance med fagbevægelsen ikke helt oplagt. For mens medarbejdere i et kooperativ for eksempel i Danmark kan være fagorganiserede og juridisk betragtes som lønarbejdere, hvis de har en ejerandel på mindre end 10 procent, regnes man i

Spanien som virksomhedsejer, der blandt andet ikke er omfattet af dagpengesystemet.

– Da de første kooperativer blev grundlagt, var Spanien et diktatur under general Franco, der først døde i 1975. Historisk er Mondragón en del af den baskiske nationalbevægelse og ikke af fagbevægelsen. For os er Mondragón i dag en koncern ligesom andre, konstaterer de.

Fakta

- Mondragón Cooperative Corporation (MCC) er i dag repræsenteret i over 150 lande og har en milliardomsætning inden for navnlig finans, industri, forretnings-service og detailbranchen.
- Det første kooperativ, Ulgor, blev oprettet i 1956 og producerede petroleumsovne. Siden kom Fagor, der producerede køleskabe og elektriske husholdningsapparater.
- Med banken Caja Laboral (i dag Laboral Kutxa) og rådgivningsfirmaet LKS som drivkraft var MCC-virksomhederne de første i Spanien, der systematisk bearbejdede forretningsdata med henblik på læring og forbedringer.
- Arbejdsløsheden blandt Baskerlandets 2,5 millioner indbyggere er på 12 procent - det halve af det øvrige Spanien.

Styrk din karriere
VIA Efter- og videreuddannelse

Styrk dine it-kompetencer med en målrettet diplomuddannelse

Bliv klædt på til at deltage i systemudvikling og lede it-projekter på alle niveauer med it-diplomuddannelsen fra VIA.

Dit udbytte

- Stor viden om system-, program- og webudvikling
- Evne til at udvikle applikationer og brugergrænseflader
- Kompetencer til at arbejde med netværkssikkerhed
- Værktøjer til analyse, planlægning og styring af it-projekter
- Netværk med andre it-specialister og it-projektledere

Din profil

IT-diplomuddannelsen er for dig, der arbejder med it, systemudvikling eller it-projektledelse i en privat eller offentlig virksomhed eller organisation.

Vil du vide mere?

Læs mere og tilmeld dig på via.dk/itdiplom

Et 'tryggere' DAGPENGE- SYSTEM

Af Anne Grethe Hansen, regionsleder, Min A-kasse
[agh@prosa.dk]

Under titlen 'Et tryggere dagpengesystem' har Venstre, Dansk Folkeparti og Socialdemokraterne på rekordtid vedtaget en ny reform af dagpengesystemet. Læs her de overordnede ændringer.

Blækket er i skrivende stund knap tørt, efter et flertal i Folketingets blev enige om et nyt dagpengesystem. Aftalen kommer blot et par dage efter, at Dagpengekommisionens længe ventede rapport med anbefalinger til et nyt system blev fremlagt. Umiddelbart ser nogle af ændringerne ud til at være fornuftige – andre bestemt ikke. Jeg vil her forsøge at oplyse nogle af de overordnede ændringer.

- **Månedsbaseret udbetaling**

Dagpengesystemets udbetalinger i fire ugers eller fem ugers perioder forlades, og dagpengene udbetales fremover i måneder. Det vil give mulighed for at udnytte de registerbaserede oplysninger effektivt.

- **1.924 timer erstattes**

Dagpengeretten skal kunne opnås ved en indkomst på 212.400 kroner. Lønnen skal være tjent inden for tre år i medlemsperioden. I det nuværende system skal man have arbejdet 1.924 timer inden for tre år for at kunne få dagpenge. Ifølge den nye aftale skal man have en gennemsnitlig indkomst på 17.700 kroner i 12 måneder inden for tre år for at få ret til dagpenge. Således vil det ikke være timer, men indkomst, der er afgørende.

- **Karensdage indføres**

Hvis man er helt ledig i fire måneder, vil man fremover miste retten til dagpenge i en dag – det kaldes en karensdag. De dage bortfalder, hvis man inden for en periode på fire måneder har arbejdet, hvad der svarer til 20 fuldtidsarbejdsdage.

- **Periode kan forlænges med et år**

Som systemet er nu, kan man kun få dagpenge i to år. Med den nye aftale kan denne periode forlænges op til tre år. Arbejder man i dagpengeperioden, bliver perioden tilsvarende forlænget.

- **Lavere ydelse til nyuddannede**

De store tabere er blevet de nyuddannede, der i øjeblikket får 82 procent af dagpengesatsen. Ifølge den nye aftale

le vil ydelsen til nyuddannede uden børn fremover lyde på 71,5 procent af dagpengesatsen, mens nyuddannede forsørgere fortsat vil få en sats på 82 procent.

- **Satsberegning ændres**

Dagpengesatsen, som i dag beregnes ud fra indtægten de seneste tre måneder, skal fremover beregnes på grundlag af de seneste 12 måneder med de højeste indtægter inden for de seneste 24 måneder. Ifølge forslaget skal indtægterne findes i eIndkomstregistret, og beregningen foretages alene på det grundlag.

- **Overskydende timer sløjfes**

Den nuværende regel om overskydende timer afskaffes. Det betyder, at personer, der melder sig ledige, ikke først skal "afspadsere" overtimer fra et tidligere job, før der kan udbetales dagpenge.

- **Straf ved gentagende ledighed**

Ledige, der genoptjener dagpengeretten to gange inden for otte år og har modtaget dagpenge i fulde fire år, vil fremover miste en måneds dagpenge i tilfælde af nyledighed og genoptjent ret.

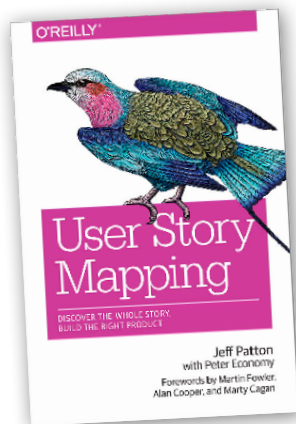
- **Selvstændige og freelancere**

Intet i aftalen forholder sig til freelancere og selvstændige, som vi ellers havde håbet på, da de udgør en stadig større del af arbejdsstyrken. Jeg kan kun tolke det, som om politikere har sparket dette emne til hjørne, og det er en skam.

Som sagt er aftalen indgået, lige inden dette blad gik i trykken, så jeg har ikke haft mulighed for at nærlæse aftaleteksten for at se, om det virkelig er blevet et tryggere system, som politikerne har stykket sammen. Det vil vi i a-kassen naturligvis gøre og løbende fortælle om de nye regler. De første dele af reformen træder i kraft 1. januar 2017.

Bøger med rabat

til PROSA-medlemmer

User Story Mapping Discover the Whole Story, Build the Right Product

Jeff Patton

ISBN 9781491904909

User story mapping is a valuable tool for software development, once you understand why and how to use it. This insightful book examines how this often misunderstood technique can help your team stay focused on users and their needs without getting lost in the enthusiasm for individual product features. Author Jeff Patton shows you how changeable story maps enable your team to hold better conversations about the project throughout the development process. Your team will learn to come away with a shared understanding of what you're attempting to build and why.

Vejl. pris 320,-

Du sparer 20%

TILBUD 256,-

Your Code as a Crime Scene Use Forensic Techniques to Arrest Defects, Bottlenecks, and Bad Design in Your Programs

Adam Tornhill

ISBN 9781680500387

Jack the Ripper and legacy codebases have more in common than you'd think. Inspired by forensic psychology methods, you'll learn strategies to predict the future of your codebase, assess refactoring direction, and understand how your team influences the design. With its unique blend of forensic psychology and code analysis, this book arms you with the strategies you need, no matter what programming language you use.

Vejl. pris 327,-

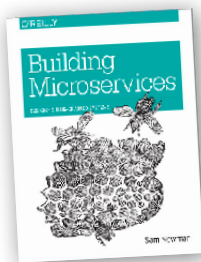
Du sparer 20%

TILBUD 261,-

Building Microservices, Designing Fine-Grained Systems

Sam Newman

ISBN 9781491950357

Distributed systems have become more fine-grained in the past 10 years, shifting from code-heavy monolithic applications to smaller, self-contained microservices. But developing these systems brings its own set of headaches. With lots of examples and practical advice, this book takes a holistic view of the topics that system architects and administrators must consider when building, managing, and evolving microservice architectures.

Vejl. pris 457,-

Du sparer 20%

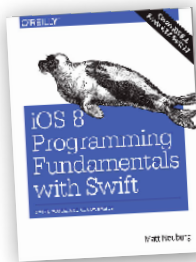
TILBUD 365,-

iOS 8 Programming Fundamentals with Swift

Swift, Xcode, and Cocoa Basics

Matt Neuburg

ISBN 9781491908907

Move into iOS development by getting a firm grasp of its fundamentals, including the Xcode IDE, the Cocoa Touch framework, and Swift—Apple's new programming language. With this thoroughly updated guide, you'll learn Swift's object-oriented concepts, understand how to use Apple's development tools, and discover how Cocoa provides the underlying functionality iOS apps need to have.

Vejl. pris 457,-

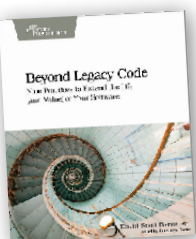
Du sparer 20%

TILBUD 365,-

Beyond Legacy Code Nine Practices to Extend the Life (and Value) of Your Software

David Scott Bernstein

ISBN 9781680500790

We're losing tens of billions of dollars a year on broken software, and great new ideas such as agile development and Scrum don't always pay off. But there's hope. The nine software development practices in Beyond Legacy Code are designed to solve the problems facing our industry. Discover why these practices work, not just how they work, and dramatically increase the quality and maintainability of any software project.

Vejl. pris 348,-

Du sparer 20%

TILBUD 278,-

FACTUM BOOKS

Få 20% rabat hos FACTUM BOOKS
- følg linket til FACTUM BOOKS via prosa.dk
og få rabat på bøgerne.

Halmstedgade 6 · 8200 Aarhus N · Tel. 89 37 35 95 · info@factumbooks.dk · www.factumbooks.dk

[KØBENHAVN]

DET RETTE TEAM?

Nogle gange må man bare konstatere, at man ikke passer sammen med teamet og forsøge at komme videre så hurtigt som muligt. På mødet viser Bent Jensen fra BestBrains, hvordan man skelner gode teams fra dårlige og demonstrerer konkrete teknikker, der kan skabe positive forandringer. Det kan blandt andet ske ved at skabe empati mellem teammedlemmer og ved aktivt at anvende ikke-konfronterende kommunikationsformer.

DATO Torsdag den 26. november kl. 17.30-20.00

STED PROSA, Vester Farimagsgade 37A, 1606 København V

[GLOSTRUP]

PROSAs Midtvejsmøde 2015

DIGITAL GRUNDLOV

PROSA sætter digital grundlov på dagsordenen for Midtvejsmødet 2015 for at være med til at præge fremtidens digitale udfordringer og it-politik. Vær med, sammen med andre medlemmer af PROSA, til at prioritere og beslutte, hvad PROSA skal arbejde for kommer med i en digital grundlov.

Hvad synes *du* er vigtigt?

- Reel mulighed for borgeren til at styre dataadgang?
- Begrænsninger på datacentralisering?
- Sikring af netneutralitet?

De indkomne forslag bliver prioriteret i plenum på mødet. Så tilmeld dig allerede nu og få løbende information om, hvordan og hvor du kommer med input.

DATO Lørdag den 14. november kl. 11.00-18.00 med efterfølgende middag

STED Glostrup Park Hotel, Hovedvejen 41, 2600 Glostrup

PRIS Deltagelse og fællestransport er gratis og kun for medlemmer af PROSA

Alle medlemmer er velkomne.

Forhåndstilmelding: www.prosa.dk/digitalgrundlov

Fuldt program med indhold og tidsplan er endnu ikke på plads.

Alle forhåndstilmeldte bliver kontaktet pr. mail vedrørende emne-spor, transport, endelig middagstilmelding etc.

[KØBENHAVN]

Introduktion til Windows 10

I første del bliver Windows 10 og de nye funktionaliteter gennemgået. I anden del får du lejlighed til at lave din egen App.

Windows 10 er radikalt anderledes end alle andre operativsystemer fra Microsoft. Det er udviklet i tæt samarbejde med brugere, og det bliver gratis at opdatere det første år. Det forventes at blive det mest udbredte operativsystem i verden med over 1 mia. installationer. Windows 10 kører på både telefonen, laptop, tablet og Xbox, men også bittesmå IoT (Internet of Things) enheder som Raspberry Pi 2 eller Microsofts holografiske briller kaldet HoloLens. Med Universal Windows Platform Apps kan man med samme binære kode eksekvere programmer på alle de nævnte typer af enheder.

Denne aften bliver følgende gennemgået:

- Udvikling af programmer der kører på Windows Phone, Windows, Raspberry Pi osv.
- Adaptivt design, så program layout tilpasser sig skærmens størrelse
- Windows platform specifik integration så som Cortana, Search, Share...

For at kunne udvikle Apps til Windows 10 skal du medtage en computer med Windows 10 og Visual Studio Community Edition (gratis og kan hentes fra visualstudio.com).

OPLÆGSHOLDER

Anders Lybecker, Tech Evangelist, Microsoft.

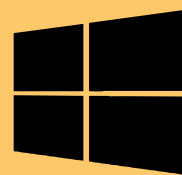
DATO Mandag den 9. november kl. 17.00-20.00

STED PROSA, Vester Farimagsgade 37A, 1606 København V

[AARHUS]

Introduktion til Windows 10

Windows 10 kører på både telefon, laptop, tablet og Xbox, men også bittesmå IoT (Internet of Things) enheder som Raspberry Pi 2 eller Microsofts holografiske briller kaldet HoloLens. Tag din egen bærbare med og installer Windows 10 og Visual Studio Community Edition, som kan hentes gratis fra visualstudio.com.

DATO Torsdag den 26. november kl. 17.00-20.00

STED PROSA Aarhus, Søren Frichs Vej 38M, 8230 Åbyhøj

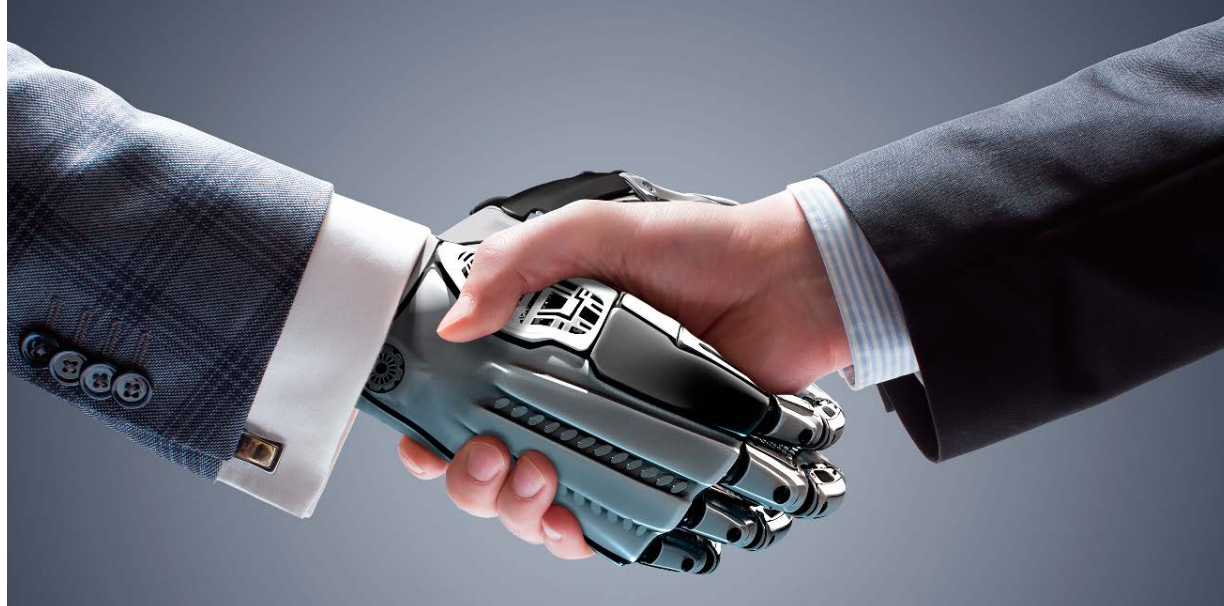
[AARHUS]

Besøg hos Actura

Actura Robotcenter har fokus på brug og udvikling af nye teknologier inden for områder som inklusion, folkeskoleundervisning, autisme, ADHD og generel velfærd. En af virksomhedens målsætninger er at give plads til og drage nytte af spidskompetencer hos personer med Aspergers Syndrom.

DATO Onsdag den 2. december kl. 17.00-19.00

STED Actura, Langdyssen 5, 8200 Aarhus

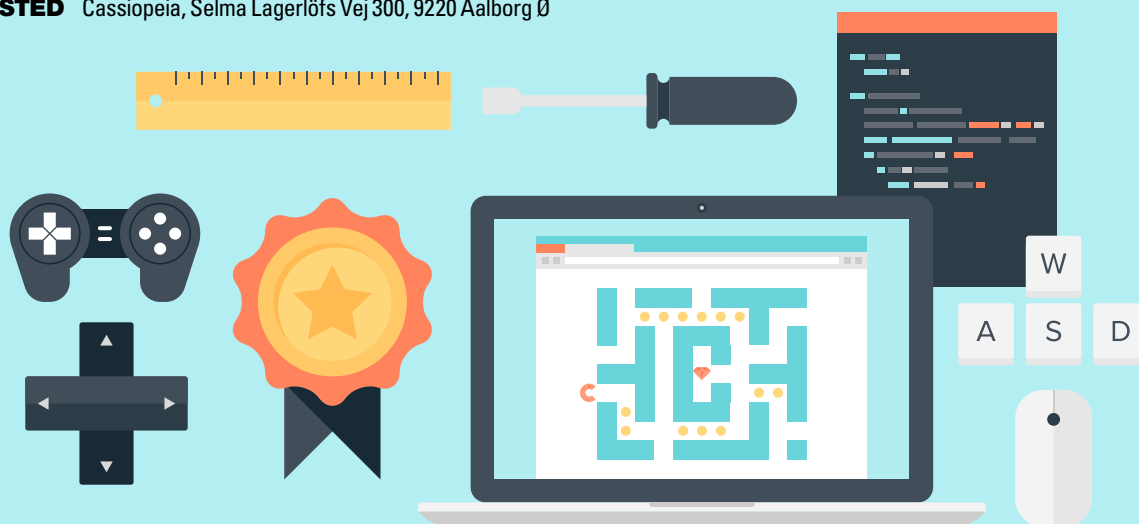
[AALBORG]

Spiludvikling

I spilindustrien siges, at: "Programmers are from Mars, Artists are from Venus", fordi det ofte er udfordrende for de to professioner at forstå hinanden, og fordi spiludvikling er en kreativ og ofte kaotisk proces. Men frem for at forsøge at undgå kaos strukturerer vi det og anvender det som drivkraft i hverdagen. Bedtime Digital Games bruger programmer som Trello og Slack og forskellige Scummish processer. Kom og hør om, hvorfor samarbejde og kommunikation mellem begge parter er essentielle for at udvikle spil.

DATO Torsdag den 19. november kl. 17.00-19.30

STED Cassiopeia, Selma Lagerlöfs Vej 300, 9220 Aalborg Ø

PROSA

Forbundet af IT-professionelle • Association of IT Professionals • prosa.dk

København – Forbund og Min A-kasse

Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V

Kontortid: kl. 9-15 Tlf.: 33 36 41 41
mandag dog kl. 10-15 Fax: 33 91 90 44

Flere oplysninger på www.prosa.dk

Aarhus

Søren Frichs Vej 38 K th.
8230 Åbyhøj

Kontortid: kl. 10-15

Odense

Overgade 54
5000 Odense C

Kontortid: kl. 10-15

E-mail:

medlemsreg@minakasse.dk
prosa@minakasse.dk
formand@prosa.dk
faglig@prosa.dk
prosa@prosa.dk

Formand, næstformand, forbundssekretærer og lokalafdelinger

Henvendelse omkring hastesager kan uden for PROSAs åbningstider ske direkte til de fagligt valgte på nedenstående telefonnumre og e-mailadresser:

Niels Bertelsen Formand

Direkte: 33 36 41 11
Mobil: 40 11 41 23
E-mail: nib@prosa.dk

Hanne Lykke Jespersen Næstformand

Direkte: 33 36 41 34
Mobil: 28 88 12 47
E-mail: hlj@prosa.dk

Mikkel Nonboe Forbundssekretær

Direkte: 33 36 41 47
Mobil: 42 31 82 89
E-mail: mno@prosa.dk

Morten Rønne Forbundssekretær

Direkte: 33 36 41 21
Mobil: 27 10 78 86
E-mail: mbr@prosa.dk

Carsten Larsen Forbundssekretær

Direkte: 33 36 41 38
Mobil: 29 62 02 95
E-mail: cla@prosa.dk

PROSA/CSC

Vester Farimagsgade 37A
1606 Kbh. V
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/SAS

Formand: Annette Hansen
Engvej 165, 2300 Kbh. S
Tlf.: 29 23 41 14

PROSA/OFFENTLIG

Vester Farimagsgade 37A
1606 Kbh. V
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/STUD

Overgade 54
5000 Odense C
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/VEST

Søren Frichs Vej 38 K th.
8230 Åbyhøj
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/ØST

Vester Farimagsgade 37A
1606 Kbh. V
Tlf.: 33 36 41 41

Af Kurt Westh Nielsen
Redaktør
[kwn@prosa.dk]

Kryptering

er en nødvendighed

Tillid er en digital mangelvare, derfor er der stærkt brug for privatlivsbeskyttelse på nettet. Og mulighederne er faktisk mere tilgængelige nu.

"At påstå, at du er ligeglad med privatliv, fordi du ikke har noget at skjule, svarer til at sige, at du er ligeglad med ytringsfrihed, fordi du ikke har noget at sige." Det hyppigt anvendte citat stammer fra Edward Snowden, som har formået at ændre en hel verdens virkelighedsopfattelse og samtidig så afgørende tvivl om, hvem du egentlig kan stole på på internettet.

Det står skralt til med tilliden til, at offentlige myndigheder og private virksomheder passer godt på dine private oplysninger. Det bliver bekræftet på aldeles uvidenskabelig vis i denne måneds spørgsmål til Prosabladets brugerpanel (se side 20). Svarene er samlet set et rungende nej til, at personfølsomme digitale oplysninger opbevares på betryggende vis.

Bøvlet beskyttelse

Snowdens indledende citat er godt, fordi det imødegår det ofte anvendte postulat, at hvis man ikke har noget at skjule, er der intet afkald på privatliv at frygte. Men hidtil har mulighederne for at beskytte sit privatliv på nettet for de fleste været rent ud sagt bøvlede.

Jeg husker, at jeg tilbage i 1997 offentliggjorde min offentlige nøgle på en public-key-server hos MIT ovre i USA. Men hvad fik jeg så brugt nøglen til? Ikke det helt vilde, kan man roligt sige. Hvad skal man bruge en offentlig nøgle til, når langt under en promille af ens venner og bekendte benytter den slags stærk kryptering?

Men bedre end brok er udviklingen det sidste års tid; tingene lysner! Der er kommet en del nye og noget nemmere produkter til at beskytte data og kommunikation. Og der er ikke mindst takket være Snowden en fornyet fokus på emnet. Jeg anvender nu en schweizisk placeret e-mailtjeneste til sikker kommunikation og ditto software på både mobiltelefon og pc.

Sikrer det min privatlivsbeskyttelse? Jeg tvivler, men jeg har deponeret en god portion tillid til værktøjerne ved at se på, hvem der anbefaler dem. I den sammenhæng vil jeg også rose og anbefale en ny bog med mange praktiske råd om emnet. Den er primært rettet mod journalister og whistleblowere, men kan uden forbehold anbefales til it-professionelle og for den sags skyld alle borgere med hang til privatliv. Bag bogen "Cryptoguide for journalister - Håndbog til digitalt selvforsvar" står aktivisten Freja Wedenborg, som det sidste års tid har rejst rundt i Danmark med de velbesøgte Cryptoparties. Bogen bør vinde udbredelse.

Månedens anbefaling:

Cryptoguide for journalister
Håndbog i digitalt selvforsvar
Forfatter: Freja Wedenborg
240 sider, 248 kroner
Forlag: Ajour
Info: cryptoguide.dk

Synspunkter på denne bagside er ikke nødvendigvis udtryk for PROSAs holdning.

DANMARK

PP

Sorteret magasinpost MMP
ID-nr. 42091

Afsender: PortoService, Fabriksvej 6, 9490 Pandrup

Ændringer vedr. abonnement ring venligst 3336 4141 eller e-mail til: bladservice@prosa.dk